

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА  
ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну  
(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра смарт-економіки  
(повна назва кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

на тему

Стимулювання розвитку міжнародного ІТ-бізнесу та цифрової економіки в  
Україні

Спеціальність 051 Економіка

(код і найменування спеціальності)

Спеціалізація (за наявності) \_\_\_\_\_

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма Корпоративна економіка та міжнародний бізнес

(назва освітньої програми)

Виконав: студент групи МгКЕМБ-22

Сандул Р. І.

Керівник д.е.н., проф. Хаустова Є. Б.

(прізвище та ініціали)

Рецензент д.е.н., проф. Бреус С. В.

(прізвище та ініціали)

Київ — 2023

# КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну \_\_\_\_\_

Кафедра смарт-економіки \_\_\_\_\_

Спеціальність 051 Економіка \_\_\_\_\_

Спеціалізація \_\_\_\_\_

Освітня програма Корпоративна економіка та міжнародний бізнес \_\_\_\_\_

## ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(аббревіатура кафедри)

\_\_\_\_\_ (підпис) (Власне ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

« \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20 \_\_ р.

## ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ) СТУДЕНТУ

Сандул Руслани Іванівни \_\_\_\_\_

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи Стимулювання розвитку міжнародного ІТ-бізнесу та цифрової економіки в Україні \_\_\_\_\_

Науковий керівник роботи д.е.н., проф. Хаустова Є. Б. \_\_\_\_\_,  
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом вищого навчального закладу від "16" вересня 2023 року №55-  
уч

Вихідні дані до кваліфікаційної роботи законодавчі та нормативні документи, фінансовозвітність та інша документація ТОВ «Спецмеблі», наукові статті, підручники, посібники, періодичні видання, монографії

Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно опрацювати)

Теоретико-методичні засади планування розвитку цифрової економіки та вплив державного регулювання на ІТ-бізнес, шляхи удосконалення державного регулювання та системи планування міжнародних бізнес-проектів ІТ-бізнесу

Дата видачі завдання 10 вересня 2023 р.

## КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапу кваліфікаційної роботи (проєкту)	Орієнтовний термін виконання	Примітка про виконання
1	Вступ	30.09.23	
2	Розділ 1. Теоретичні та правові основи функціонування цифрової економіки	21.10.23	
3	Розділ 2 Цифрова економіка та міжнародний іт-бізнес: передумови, регулювання та перспектив	30.10.23	
4	Розділ 3 Рекомендаційний аналіз подальшого розвитку цифрової трансформації та іт-бізнесу	21.11.23	
5	Загальні висновки	30.10.23	
6	Оформлення (чистовий варіант)	05.12.23	
7	Подача кваліфікаційної роботи науковому керівнику для відгуку	07.12.23	
8	Подача кваліфікаційної роботи для рецензування (за 14 днів дозахисту)	09.12.23	
9	Перевірка кваліфікаційної роботи на наявність ознак плагіату та текстових співпадінь (за 10 днів до захисту)	10.12.23	
10	Подання кваліфікаційної роботи на завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)	12.12.23	

З завданням ознайомлений:

**Здобувач**

\_\_\_\_\_ Руслана САНДУЛ  
( підпис ) (Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

**Науковий керівник**

\_\_\_\_\_ Євгенія ХАУСТОВА  
( підпис ) (Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

## АНОТАЦІЯ

### **Сандул Р. І. Стимулювання розвитку міжнародного ІТ-бізнесу та цифрової економіки в Україні.**

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 – Економіка. – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2023 рік.

Кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню теоретичних задач та обґрунтуванню практичних напрямів удосконалення системи розвитку міжнародного ІТ-бізнесу та цифрової економіки в країні.

На підставі проведеної аналітичної оцінки систем роботи ІТ-бізнесу та розвитку цифровізації в країні для автоматизації регулювання економічних процесів та удосконалення державного регулювання ІТ-бізнесу.

Обґрунтовано основні напрями удосконалення системи стратегічного планування міжнародною діяльністю на зовнішніх ринках, що включають вирішення проблеми організації експорту ІТ-послуг на ринку України, шляхом контрольної оцінки потенційних посередників при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

*Ключові слова: державне регулювання ІТ-бізнесу, тенденції розвитку ІТ-бізнесу, податковий та правовий простір Дія Сіті, методи регулювання законотворців, платіжні системи, оборотні віртуальні активи.*

## SUMMARY

### **Sandul R. I. Stimulating the development of international IT business and digital economy in Ukraine.**

Qualification work on specialty 051 – Economics. – Kyivskyi National University of Technology and Design, Kyiv, 2023.

The qualification work is devoted to the study of theoretical problems and substantiation of practical areas of improvement of the system of development of international IT business and digital economy in the country.

On the basis of the conducted analytical assessment of IT business systems and the development of digitalization in the country to automate the regulation of economic processes and improve the state regulation of IT business.

The main areas of improvement of the strategic system are substantiated planning international activities in foreign markets, including solving the problem of organizing the export of IT services on the market of Ukraine, by means of a control assessment of potential intermediaries during implementation foreign economic activity.

*Keywords: state regulation of IT business, IT business development trends, tax and legal space of Diya City, methods of regulation of law makers, payment systems, circulating virtual assets.*

## ЗМІСТ

ВСТУП .....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	9
1.1. Поняття, цілі та завдання цифрової економіки .....	9
1.2. Організаційно-правова форма діяльності та види ІТ-компаній .....	18
1.3. Державне регулювання цифрової економіки в Україні .....	27
Висновки до 1 розділу	
РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ІТ-БІЗНЕС: ПЕРЕДУМОВИ, ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ .....	33
2.1. Сучасний стан ринку ІТ-бізнесу в Україні .....	33
2.2. Розрахункові операції на міжнародному ринку ІТ-послуг та їх види .....	41
2.3. Тенденції розвитку цифрової економіки та міжнародного ІТ-бізнесу.....	55
Висновки до 2 розділу	
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОДАЛЬНОШО РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ІТ-БІЗНЕСУ .....	65
3.1. Врегулювання платієних систем як засобів розрахунку на міжнародному ринку.....	65
3.2. Оборотні віртуальні активи з боку чинного законодавства .....	70
3.3. Перехід ІТ-бізнесу в правовий режим Дія Сіті .....	74
Висновки до 3 розділу	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ .....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	91

## ВСТУП

Розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є стратегічною необхідністю та найважливішою складовою створення цифрової економіки. Цей процес забезпечує підвищення національної конкурентоспроможності країни. Використання інформаційно-комунікаційних технологій продовжує бути одним із найважливіших чинників, які суттєво впливають на всі сфери економіки. Незважаючи на складність ведення бізнесу в сучасних умовах, ІТ-галузь продовжує сплачувати податки, що позитивно впливає на розвиток економіки України.

Завданнями цифрової трансформації є:

- підвищення ефективності соціального захисту громадян;
- вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами соціальної сфери;
- автоматизація управління та контролю у соціальній сфері;
- технологічний розвиток інформаційних ресурсів із заохоченням до запровадження інноваційних технологій.

ІТ-бізнес – це передача частково або повністю функцій, що пов'язані з інформаційними технологіями, спеціалізованій компанії, а саме:

- повне сервісно-технічне обслуговування ІТ-інфраструктури (обчислювальної техніки, мережевого обладнання, оргтехніки, мініАТС тощо);
- проектування та розробка автоматизованих бізнес-систем з подальшим постійним вдосконаленням та обслуговуванням (наприклад, впровадження інформаційних баз даних, систем управління та обліку, впровадження новітніх технологій в ІТ-інфраструктуру);
- створення, обслуговування та підтримка web-серверів;
- управління інформаційними системами.

Об'єктом дослідження є ІТ-бізнес та його діяльність, оскільки розвиток цифрової економіки прямо залежить від розвитку ІТ сфери та кваліфікації

спеціалістів. Також діяльність ІТ-бізнесу стрімко зростає, що призводить до позитивного впливу на економічний стан держави в цілому.

Предметом дослідження в кваліфікаційній роботі є державне регулювання ІТ-бізнесу, що залежить від регуляторної політики держави та створення сприятливих умов для всіх основних стейкхолдерів — інноваторів, інвесторів, корпорацій. Розвиток цифрової економіки базується на використанні інтелектуальних ресурсів, наукомістких та інформаційних технологій, високотехнологічної продукції. Він циклічно визначає якісні інноваційно-технологічні перетворення усіх секторів економіки, включно із продуктивними силами суспільства. За допомогою інформаційних технологій відбувається інтеграція до світового економічного простору, інтернаціоналізація, привабливість для бізнесу завдяки швидкій окупності інвестицій і високій прибутковості. Інформаційні технології дозволяють розвивати науково-технологічний потенціал країн та змінювати структуру національної економіки.

Метою цифровізації є досягнення цифрової трансформації існуючих та створення нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Приріст можливий тоді, коли ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються цифровізації, будуть інтегровані в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку. Цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності.

В зв'язку з цим сутність та роль держави у розвитку цифрової національної сфери. Обґрунтовано перспективні напрями формування цифрової економіки. Досліджено теоретичні засади та практичні аспекти цифровізації економіки України. Виявлено особливості та характерні риси ринку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. Зроблено висновок про те, що ІТ-галузь є однією з провідних галузей української

економіки. ІТ-галузь здебільшого орієнтована на експорт. Останніми роками обсяг експорту комп'ютерних послуг динамічно зростає.

Інформаційна база дослідження використовувались при написанні кваліфікаційній роботі це - закони, підзаконні акти, наукові публікації, аналітичні матеріали, звітність підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні та подальшому розвитку шляхів вдосконалення конкурентних стратегій ІТ-компаній України. Положення магістерської дисертації, що визначають її наукову новизну і виносяться на захист, полягають у наступному:

- стратегію дій підприємства як чинника підвищення конкурентоспроможності на ринку ІТ-бізнесу;

- заходи стратегічного плану дій підприємства щодо підвищення конкурентоспроможності, які скеровані на зміцнення фінансової стійкості.

Практичне значення одержаних результатів. Обґрунтовані та сформульовані в кваліфікаційній роботі рекомендації та висновки можуть бути використані для впровадження пропозицій щодо вдосконалення стратегії конкурентоспроможності вітчизняних ІТ-компаній.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінку друкованого тексту.

Основою цифрової економіки є зростаюча взаємопов'язаність, людей організацій і машин, що формується завдяки Інтернету і мобільних технологій.



# РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

## 1.1. Поняття, цілі та завдання цифрової економіки

Цифрова економіка — це система економічних та соціальних відносин, які формуються на навичках інформаційно-комп'ютерних технологій для ефективного виробництва, продажу та постачання продуктів та здійсненні ділових операцій на ринку.

Цифровізація — одна з визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, яка формує більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб співпраці людей, а також дає змогу скористатися більшим розмаїттям товарів за нижчими цінами.

Згідно з цієї концепції «Цифровізація» - насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір. Ще одне визначення поняття представлено у Енциклопедія інформаційних наук і технологій в якій зазначається, що Цифровізація - це інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя суспільства шляхом оцифровки всього, що можна оцифрувати.

Цифровізація означає комп'ютеризацію систем і робочих місць для більшої легкості та доступності". Ці два визначення мають між собою схожість в тому що цифровізація спрямована на суспільство, на впровадження цифрових технологій, цифрову трансформацію задля полегшення та покращення економічного становища держави.

Засновник і головний виконавчий директор Agile Elephant - Девід Террар зазначав, що «цифрова трансформація» - це процес переходу до нових способів роботи і мислення з використанням цифрових, соціальних, мобільних і нових технологій та включає зміну мислення керівництва,

заохочення інновацій і нових бізнес-моделей, оцифровку активів і ширше використання технологій для поліпшення досвіду співробітників, клієнтів, постачальників, партнерів і зацікавлених сторіни. Інші визначення «цифровізації» та «цифрової трансформації». Виходячи з вищезазначеного важливо зазначити, що поняття цифровізація та цифрової трансформації не має чіткого визначення. Однак, можливо окреслити, що вони між собою пов'язані. Так, цифровізація більш загальне поняття, яке охоплює багато методик, а цифрова трансформація - це проце, завдяки якому організації з використанням цифрових технологій переходять на новий рівень не тільки виробництва, а й відношення між партнерами, клієнтами та працівниками.

Метою цифрової трансформації соціальної сфери є забезпечення європейських стандартів функціонування та надання послуг, зміцнення фінансової стабільності, підвищення прозорості соціальної сфери, а також оптимізації її адміністративних видатків.

Напрями та завдання комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення на основі єдиних підходів, стандартів та технологій. Форма економічної активності, яка виникає завдяки мільярду прикладів мереживої взаємодії людей , підприємств, пристроїв, даних і процесів.

В наслідок науково-технологічної революції набуває розвитку нова цифрова економіка, завдяки чому значно підвищується рівень життя людини. Цифрова економіка з погляду речового змісту характеризується поширенням цифрових технологій у сферу матеріального і нематеріального виробництва, перетворенням інформації на один із важливих факторів соціально-економічного прогресу суспільства та окремого індивіда. Цифрова економіка характеризується нескінченим потоком невичерпної, точної, надійної, правдивої та своєчасної інформації, яка є основним її ресурсом. Інформацію слід розуміти як взаємодію змістовних даних (відомостей), які формуються в результаті обробки вхідних елементів (даних) та методів їх обробки.

Розвиток цифрових технологій відкриває можливості суттєвого підвищення ефективності виробництва, державного управління і задоволення потреб населення. Ключовим процесом у цьому є капіталізація цифрових технологій, тобто інвестування в цифрові технології з метою отримання прибутків. На сучасному етапі формування цифрової економіки проявляється взаємозв'язок цифровізації, капіталізації та соціалізації. Цифровізація економіки є процесом впровадження в суспільне виробництво цифрових технологій. Капіталізація має своїм змістом перетворення будь-яких ресурсів у вартість, здатну продукувати нову вартість.

Цифрова революція триває безперервно. Методи видобутку тексту дозволяють ідентифікувати цифрові технології, що швидко прискорюються. Вимірювання розвитку штучного інтелекту (AI) є складним, оскільки межі між AI та іншими нововведеннями розмиваються і змінюються з часом, але експериментальна робота, що використовує експертне співтовариство, призводить до визначень науки та технологій.

Розвиток цифрової економіки стає можливим завдяки державній політиці. На початку 2020 року одним із пріоритетних завдань Кабінету міністрів стає структурна трансформація української економіки, а саме її диджиталізація. Одним із ключових завдань Стратегії «Україна 2030Е – Україна з розвинутою цифровою економікою» є створення цифрової платформи як джерела формування цінностей в цифровій економіці. За допомогою цієї платформи можна буде об'єднувати користувачів та полегшувати обмін продуктами, сприяючи створенню цінностей для усіх учасників.

Проекти розвитку у сфері інформаційних технологій експерти оцінюють як найризикованіші після проектів організаційного розвитку. З огляду на те, що витрати на інформаційні технології входять до п'ятірки найважливіших витратних статей компаній, стає зрозумілим такий інтерес науковців і практиків до формування методологічних засад підготовки й управління впровадження ІТ-проектів. Сьогодні питання підготовки та

ефективного здійснення проектів розвитку, визначення принципів і методичних підходів для обґрунтування доцільності інвестування в цей напрям бізнесу є надзвичайно актуальними, про що свідчать конференції, бізнес-форуми, публікації в наукових і фахових.

Перспективи подальших досліджень: аналіз актуальних тенденцій використання вітчизняними підприємствами сучасних інформаційних технологій («великих даних», хмарних обчислень, штучного інтелекту, Інтернету речей тощо) та їх роль у розвитку цифрової економіки в Україні.

Ключовим викликом для створення національної стратегії цифрової економіки є розробка реалістичної програми, адекватної соціально-економічній ситуації у країні. Цей виклик є особливо актуальним для невеликих економік, з малою ресурсною рентою і не дуже високою (за глобальними мірками) якістю людського капіталу. Можливі відповіді на цей виклик, ймовірно лежать у знаходженні місця національної економіки у глобальних ланцюгах створення вартості, розвитку “нішевих” підходів

Діджиталізація економіки та суспільства в Україні відбулись. Підставами для такого твердження є і численні гучні заяви з цього приводу найвищих представників владного істеблішменту, і чинне нормативно-законодавче поле. Разом з тим зміст і ступінь аргументованості, навипередки виголошених політиками різного рівня у гонитві за симпатії електорату на чергових та позачергових виборах, залишається поза предметом дослідження даної публікації, оскільки головну увагу буде зосереджено на експертній оцінці тих результатів, які мали б слугувати достатнім приводом для ствердних заяв про цифровізацію економіки та суспільства саме в контексті сьогодення, а не перспектив на майбутнє.

Стрімкий розвиток цифрової економіки в деяких зарубіжних країнах зумовив формування у цих державах нормативно-правового підґрунтя, що стало основою регулювання основних та найбільш важливих складових цифрової економіки.

Незважаючи на те, що в різних державах рівень охоплення правовими нормами правил та процедур використання цифрових технологій в економіці відрізняється, досвід цих держав може виявитися корисним для вибудовування концепції розвитку та вдосконалення вітчизняного законодавства у цій сфері. Зважаючи на те, що в Україні наразі триває активний процес розробки, вдосконалення та прийняття правових актів у сфері регулювання деяких елементів цифрової економіки, дослідження зарубіжного досвіду є особливо актуальним. До того ж для виходу України на єдиний європейський ринок та виконання деяких міжнародних зобов'язань необхідно привести національне законодавство у відповідність до європейських норм.

ІТ-бізнес в Україні сформувався завдяки добрій інженерній освіті, яку викладають в університетах великих міст ще з радянських часів. Студентам та викладачам було не дуже складно освоїти комп'ютер і мови програмування, вирішувати спочатку інженерні задачі і потім прикладні задачі бізнесу.

З появою персональних ПК, електронних документів, баз даних та інтернету, в багатьох сферах бізнесу з'явилися можливості для оптимізації своєї операційної діяльності і розширення бізнесу, а також виникло багато нових сфер і професій у сфері інформаційних технологій.

Через радянське минуле, в Україні в 1990 роках не було підприємницької культури і великої капіталістичної конкуренції, як у розвинених західних країн, але тми змогли швидко навчитись новим ІТ-професіям і запропонувати свої послуги закордонним компаніям.

Видами діяльності, здійснення яких стимулюється розвиток цифрової економіки, є:

1) комп'ютерне програмування, консультування з питань інформатизації, діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням, які включають:

- розроблення, модифікацію, тестування та технічну підтримку

програмного забезпечення, включаючи комп'ютерні ігри; інші роботи на усіх етапах життєвого циклу розробки програмного забезпечення, включаючи бізнес-аналіз предметної області, розробку специфікацій програмного забезпечення, розробку та дизайн користувацьких інтерфейсів, розробку архітектури програмних рішень, програмування, контроль якості, розробку технічної документації, розробку користувацької документації, переклад та адаптацію програмного забезпечення;

- розроблення структури та контенту та/або розроблення системи команд, необхідних для створення та виконання програмного забезпечення – системного програмного забезпечення (у тому числі оновленого та актуалізованого), прикладних програм (у тому числі оновлених та актуалізованих), зокрема комп'ютерних ігор, баз даних, веб-сайтів; налаштування програмного забезпечення, тобто модифікацію та конфігурацію існуючих програмних додатків, таким чином, щоб воно функціонувало в рамках інформаційної (автоматизованої) системи клієнта та пристроях кінцевих користувачів, у тому числі налаштування програмного забезпечення, розробленого третіми особами;

- планування та проектування інтегрованих комп'ютерних систем, які поєднують апаратні засоби, програмне забезпечення та комунікаційні технології, у тому числі консультування та навчання користувачів таких систем, інше консультування з питань впровадження та використання програмного забезпечення, у тому числі розробленого третіми особами; керування й експлуатацію комп'ютерних систем клієнтів та/або засобів оброблення даних таким чином, щоб вони функціонували в рамках інформаційної (автоматизованої) системи клієнта;

- інші розроблення, модифікацію, тестування та технічну підтримку комп'ютерних ігор, що включають створення дизайну та наповнення для комп'ютерних ігор, переклад та адаптацію комп'ютерних ігор, компоновання кіно та відеофільмів як елементів комп'ютерних ігор, спеціалізовану діяльність з дизайну елементів комп'ютерних ігор, діяльність в сфері

фотографії для комп'ютерних ігор, індивідуальну мистецьку діяльність із створення елементів комп'ютерних ігор, послуги з художнього оформлення елементів комп'ютерних ігор;

2) видання комп'ютерних ігор, а також іншого програмного забезпечення, що включає: видання стандартного програмного забезпечення (системного або програмних додатків), у тому числі його переклад або адаптацію за власний рахунок:

- операційних систем, бізнес-, навчальних, розважальних та інших програмних додатків;

- видання комп'ютерних ігор для будь-яких платформ, у тому числі їх переклад або адаптацію за власний рахунок;

- видання елементів, оновлень, доповнень та розширень функціоналу програмного забезпечення, у тому числі комп'ютерних ігор;

- надання та передання майнових прав інтелектуальної власності на програмне забезпечення, у тому числі комп'ютерні ігри, та його елементи;

3) надання програмних продуктів, у тому числі комп'ютерних ігор, у режимі та надання веб-послуг із доставки програмних додатків, включаючи розповсюдження примірників (копій, екземплярів) програмного забезпечення у електронній формі, у тому числі комп'ютерних ігор, його елементів, оновлень, доповнень та розширень функціоналу;

4) освітня діяльність у галузі інформаційних технологій, у тому числі надання вищої, фахової передвищої та професійно-технічної освіти за такими спеціальностями як комп'ютерні науки, інформаційні системи та технології, комп'ютерна інженерія, кібербезпека, наука про дані, а також надання інших видів освіти, а саме:

- навчання комп'ютерній грамоті (цифровій грамотності), що включає послуги з навчання цифровій грамотності, розробленню, модифікації, тестуванню та технічній підтримці програмного забезпечення, у тому числі комп'ютерні ігри, навчання бізнес аналізу (для цілей розроблення,

модифікації, тестування та технічної підтримки програмного забезпечення), побудові графічних інтерфейсів, організації процесів з контролю якості, системному адмініструванню, проектному менеджменту, розробці документації;

5) оброблення даних і пов'язана із цим діяльність, крім надання інфраструктури для оброблення даних та розміщення (хостингу) і послуг з розміщення (хостингу), та діяльність веб-порталів, що включають:

- автоматизоване оброблення даних, отриманих від клієнта, автоматизоване складання спеціалізованих звітів на основі даних, отриманих від клієнта, у тому числі глибинний аналіз таких даних (процес напівавтоматичного аналізу великих баз даних з метою пошуку корисних фактів);

- керування веб-сайтами, які надають можливість пошуку у мережі Інтернет та/або використовують пошукові механізми задля створення та підтримки великих баз даних інтернет-адрес і контенту в зручному для пошуку форматі;

- керування іншими веб-сайтами, що функціонують як портали в мережі Інтернет, таких як медійні сайти, що періодично поновлюють інформаційний контент, стрімінгові та інші платформи;

б) дослідження та експериментальні розробки у сфері природничих технічних наук щодо інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій;

7) проведення маркетингових кампаній та надання рекламних послуг з використанням програмного забезпечення, розробленого за участю резидента Дія Сіті, у мережі Інтернет та/або на пристроях користувачів;

8) діяльність організаторів кіберспортивних змагань, кіберспортивних команд, спеціалізованих комп'ютерних центрів та/або клубів, призначених для проведення кіберспортивних змагань, а також студій трансляцій кіберспортивних змагань;



9) діяльність постачальника послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів;

10) забезпечення кібербезпеки інформаційно-комунікаційних систем, програмних продуктів та інформації, що в них обробляється; розроблення та впровадження організаційних заходів, програмних та апаратно-програмних продуктів, призначених для запобігання кіберінцидентам, виявлення та захисту від кібератак, ліквідації їх наслідків, відновлення сталості функціонування комунікаційних та технологічних систем (мереж); оброблення та аналіз даних про обставини кіберінциденту та його наслідки, встановлення передумов, що призвели до нього, надання відповідних рекомендацій; планування та проектування інтегрованих комп'ютерних систем, що поєднують апаратні засоби, програмне забезпечення та комунікаційні технології, призначені для захищеної обробки інформації (даних);

- надання консультацій з питань забезпечення кібербезпеки (кіберзахисту) комунікаційних систем та програмного забезпечення (продуктів), що забезпечують функціонування ІТ-систем клієнта; надання послуг з експлуатації та технічного обслуговування комунікаційного обладнання, програмного забезпечення, призначеного для забезпечення кібербезпеки комунікаційних та технологічних систем (мереж); проведення досліджень та здійснення експериментальних розробок у сфері забезпечення кібербезпеки;

11) діяльність з проектування (конструювання), дослідження, тестування (випробування) технологій, пристроїв і систем робототехніки з використанням комп'ютеризованих систем управління.

Можливість доступу до інформації, як правило, обмежується її відомчою належністю та обумовлена найчастіше посадовим становищем і соціальним статусом споживача.

Розвиток цифрової економіки базується на використанні інтелектуальних ресурсів, наукомістких та інформаційних технологіях,

високотехнологічної продукції. Він циклічно визначає якісні інноваційно-технологічні перетворення усіх секторів економіки, включно із продуктивними силами суспільства. За допомогою інформаційних технологій відбувається інтеграція до світового економічного простору, інтернаціоналізація, привабливість для бізнесу завдяки швидкій окупності інвестицій і високій прибутковості.

## 1.2. Організаційно-правова форма діяльності та види ІТ-компаній

ІТ-компанії — це загальна назва, яка стосується підприємств, що тісно пов'язані з інформаційними технологіями. Але як і в будь-якій сфері, у сфері ІТ різні компанії займаються різними видами діяльності. Від того, чим саме вони займаються, залежить організація їх обліку.

Класифікація ІТ-підприємств дає змогу не тільки орієнтуватися в різноманітні суб'єктів сфери ІТ-бізнесу, але й встановлювати взаємозв'язки між різними ІТ-підприємствами, виявляти основні операції, які вони здійснюють та знання специфіки проходження яких необхідне для раціональної організації бухгалтерського обліку. Як правило, виділення видів ІТ-підприємств здійснюється за їх спеціалізацією та переліком послуг.

Різні види ІТ-підприємств сформувались на фоні широкого переліку затребуваних користувачами послуг та розвитку інтернет-технологій задля максимально повного задоволення запитів клієнтів залежно від поставлених завдань. На практиці для кращого представлення суб'єктів, які надають послуги у сфері інформаційних технологій, пропонуються окремі класифікації.

Якщо детально розбиратися у видах ІТ-компаній, то на сьогодні можна виділити два основні види, а саме:

- продуктові компанії;
- сервісні компанії.

Продуктові компанії. Уже із самої назви таких компаній зрозуміло, що йдеться про компанії, які самостійно займаються виготовленням якогось продукту. Під продуктом слід розуміти розроблення, створення, розкрутку та супровід різних ІТ-проектів, а саме мобільних застосунків, соцмереж, середовища для програмування, антивірусів, ігор, CRM тощо. Такі компанії займаються не тільки самостійною розробкою вищеназваних продуктів (тобто у них є техніка, наймані на умовах трудового договору чи гіг-контракту фахівці, які займаються розробкою продукту), а й їх розкруткою, реалізацією і підтримкою. Тобто у цих компаній зазвичай замкнутий цикл створення ІТ-продуктів (від зародження ідеї до її реалізації).

На сьогодні в Україні таких ІТ-компаній небагато. Адже самостійне виробництво ІТ-продукту потребує не тільки значних ресурсів, а й несе в собі значні ризики у випадку провалу маркетингової компанії з реалізації цього продукту. Тому більшість ІТ-компаній в Україні належать до другого виду компаній.

Сервісні компанії. До цього виду ІТ-компаній належать підприємства, які, на відміну від продуктових ІТ-компаній, самостійно не займаються виробництвом ІТ-продукту. Ці компанії просто надають послуги у розробці ІТ-продуктів іншим компаніям.

Схема роботи сервісних ІТ-компаній полягає в тому, що вони отримують замовлення від інших суб'єктів і виконують поставлену ІТ-задачу за відповідну винагороду. Українські сервісні компанії орієнтуються в основному на закордонних замовників, яким потрібне цільове виконання ІТ-задач, у тому числі й при розробці ними програмного забезпечення.

Сервісні ІТ-компаній можуть застосовувати аутсорсинг, аутстафінг, надавати консалтингові послуги. Охарактеризуємо коротко ці компанії.

Аутсорсинг. Коли говорять про сервісну ІТ-компанію, яка надає аутсорсингові послуги, то мають на увазі компанію, яка сама або із залученням сторонніх фахівців чи інших ІТ-компаній надає послуги з розробки окремих ІТ-продуктів (наприклад, вебсайтів, мобільних додатків,

програмного забезпечення тощо), але не для свого використання чи продажу, а на замовлення третіх осіб.

Таких ІТ-компаній в Україні доволі багато. Все через те, що майже будь-яке підприємство на сьогодні розуміє, що йому потрібно мати свій сайт, мобільний додаток, інтернет-магазин тощо. Але зазвичай суб'єкти господарювання власних ресурсів для розробки такого ІТ-продукту не мають. Воно і не дивно, оскільки такі суб'єкти господарювання в основному не пов'язані з ІТ-індустрією. А йти в ногу з часом хочуть усі.

Тому суб'єкти господарювання — замовники звертаються до аутсорсингової ІТ-компанії для створення останніми для них (враховуючи їх потреби) певного ІТ-продукту (право власності на такий продукт зазвичай отримує саме замовник), а також його технічної підтримки.

Аутсафінг. Тут мають на увазі модель роботи, за якою у ІТ-компанії орендують фахівця для роботи над певним проектом підрядника (зазвичай іншої ІТ-компанії).

При цьому на час дії проекту орендований спеціаліст підпорядковується менеджеру компанії-замовника. Сам фахівець, на час його оренди, є працівником аутстафінгової компанії (саме вона виплачує йому зарплату, якщо фахівець працює на умовах трудового договору чи гіг-контракту, або винагороду, якщо мова йде про оформлення цивільно-правового договору із ФОП). За використання праці орендованого фахівця ІТ-компанія отримує орендну плату від клієнта (тобто винагороду).

По суті, коли мова йде про аутстафінгові ІТ-компанії, то маємо справу з компанією-посередником, яка займається перепродажем праці ІТ-спеціалістів.

Консалтинг. Такі компанії допомагають ввести у користування вже готові (розроблені іншими ІТ-компаніями чи самим замовником) продукти програмного забезпечення. Вони, на відміну від інших сервісних ІТ-компаній, не займаються ні самостійною розробкою ІТ-продукту для інших, не надають послуг з розробки. Вони просто допомагають звичайним

підприємствам забезпечити їх стабільну роботу або розвиток за допомогою використання останніми придбаного ними комп'ютерного обладнання та/або програмного забезпечення. Тобто, по суті, ці компанії просто займаються налаштуванням стабільної роботи різних ІТ-компонентів. Але в житті все трохи складніше. Часто аутстафінгові компанії оформлюють свої послуги саме як консультування з питань інформатизації.

Таблиця 1.1.

Види ІТ-компаній

Характеристики	Сервісні	Продуктові
Ринок	Ринок розробки програмного забезпечення	Будь-який
Рішення про розробку	Ухвалюється клієнтом	Ухвалюється компанією
Інтелектуальна власність	Передається замовнику	Залишається у компанії
Оплата	Отримується донорозово	Отримує багаторазово від повторного продажу продукту
Ризики	Несе клієнт	Несе компанія

Сервісна та продуктова моделі мають свої особливості і, в першу чергу, вони відрізняються за тим, де шукають конкурентні переваги чи точки диференціації.

Адже для того, аби бізнес (сервісний чи продуктивний) став успішним, головне – це виграти конкуренцію на глобальних ринках. І тут продуктові та сервісні компанії кардинально між собою відрізняються. Сервісні компанії шукають точки диференціації в:

Технологічних рішеннях. Щоб виграти конкуренцію, сервісні компанії повинні мати високу експертизу побудови комплексних та сучасних технологічних рішень.

Людах, командах. Сервісні ІТ-компанії – це завжди фокус на людей і команду. Люди, команди, їхня експертиза та сукупний професійний досвід – основний актив компанії. Для продуктових компаній ключовою конкурентною перевагою є:

- Бізнес-модель, яка працює на ринку завдяки певному інноваційному рішенням. Засновники відомих продуктових компаній із захопленням говорять про унікальну бізнес-модель, яка стала основою їхнього успіху.

- Smart money. Продуктові компанії вимагають не простих інвестицій (іноді досить тривалих і великих), а інвестицій разом з досвідом розкрутки продукту (маркетинг, продажі тощо).

Саме тому, що Україна є країною з високою технологічною експертизою та значним людським потенціалом на сьогодні сервісних компаній є переважна більшість.

Розробка продукту потребує значних коштів. Ця потреба задовольняється за допомогою власних коштів, венчурного капіталу, грантів, ангельських інвестицій, краудфандингу тощо. Більша частина цих інструментів в Україні малорозвинена або застосовується поза українською юрисдикцією.

Окрім вищенаведеного правового оформлення ІТ-бізнесу, у 2022 році створено новий правовий режим під назвою «Дія Сіті», що дозволяє ІТ-бізнесу працювати офіційно з зниженими ставками оподаткування на оплату праці гіг-спеціалістів.

Дія Сіті — це унікальний правовий та податковий простір для ІТ-компаній в Україні, особливостями якого є:

- низькі податкові ставки (податок на прибуток 9 відс. або 18 відс. залежно від обраного режиму та податків на оплату праці (податок на доходи

фізичних осіб - 5 відс., ЄСВ – 22 відс. від мінімальної зарплати, 1,5 відс.військовий збір) - альтернативна модель найму.



Рис. 1.1. «Законом України № 1667 «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні»

Резидентом Дія Сіті може стати юридична особа, яка зареєстрована в Україні та відповідає таким критеріям:

– здійснює діяльність відповідно до визначеного в Законі переліку: комп’ютерне програмування, консультування з питань інформатизації, освітня діяльність у галузі ІТ, обробка даних, цифровий маркетинг та рекламні послуги, кіберспорт, діяльність постачальника послуг, пов’язаних з обігом віртуальних активів, кібербезпека, робототехніка, інші види діяльності згідно з ч. 4 ст. 5 Закону;

– відсоток доходу від діяльності у визначених сферах ІТ становить не менше ніж 90% за календарний рік;

– кількість працівників та гіг-спеціалістів налічує не менше ніж 9 осіб;

– розмір середньої місячної винагороди залученим працівникам та гіг-спеціалістам становить не менше ніж 1200 євро.

Стартапи не залишилися поза увагою, вони також можуть набути статус резидента, для них передбачені «пом'якшені» умови вступу. Стартап може мати менше ІТ-працівників і спеціалістів та нижчий рівень винагороди. Однак потрібно відповідати таким вимогам:

- стартап зареєстрований протягом 24 місяців до дня подання заяви на резидента;
- його дохід не перевищує 7 585 500 грн у попередньому році, в році подання заяви, році набуття статусу та в наступному році.

Також стартапам надається час, протягом якого вони повинні виконати загальні вимоги до вступу в Дія Сіті. Молоді ІТ-компанії зобов'язані встановити розмір винагороди не менше ніж 1200 євро та досягти кількості фахівців не менше ніж 9 осіб до 31 грудня року, наступного за роком набуття статусу резидента Дія Сіті. Невиконання обов'язку має наслідком втрату статусу.

Позбавлені можливості бути резидентами Дія Сіті юридичні особи, які підпадають під будь-яку з таких ознак:

- зареєстровані за кордоном;
- мають статус неприбуткових;
- не підтвердили відомості про бенефіціарів та структуру власності;
- пов'язані з державою-агресором у питаннях власності часток (акцій);
- мають податковий борг більше ніж 65 000 грн;
- є постачальниками послуг, пов'язаних з криптовалютою, та не виконали встановлені вимоги щодо включення до реєстру, постановки на облік, отримання ліцензії чи іншого дозвільного документа;
- здійснюють діяльність з організації та/або проведення азартних ігор, крім діяльності з надання послуг у сфері азартних ігор;
- інші ознаки, встановлені ч. 2 ст. 5 Закону.

Таким чином, для вступу в Дія Сіті були розроблені спеціальні умови як для компаній, які вже працюють, так і для стартапів. Відповідно до законодавства, правовий режим Дія Сіті встановлюється на необмежений



строк, але не менш ніж на 25 років з дня внесення до реєстру Дія Сіті запису про першого резидента. Протягом цього періоду Україна гарантує чинність правового режиму та стабільність його умов.

Для набуття статусу резидента Дія Сіті компанія звертається до Мінцифри із заявою про набуття статусу резидента та документами, що додаються до неї. Серед документів може бути подана заява про обрання спеціальної системи оподаткування для резидентів Дія Сіті та довіреність, якщо документи надає представник. У заяві необхідно заповнити дані про заявника, зокрема. код ЄДРПОУ, назва та організаційно-правова форма юридичної особи, вказати види діяльності, які компанія планує здійснювати як резидент, а також заповнити дані про керівника, бухгалтера.

#### Особливості оподаткування доходів компаній-резидентів Дія Сіті

Податковий режим Дія Сіті передбачає два види оподаткування на вибір резидента – податок на виведений капітал або податок на прибуток. Головна різниця між ними полягає в об'єкті оподаткування та ставці податку.

Податок на виведений капітал – об'єктом оподаткування є окремі операції (витрати); ставка 9 %; фінансові різниці не застосовуються; податок на репатріацію зменшується на суму податку.

Податок на прибуток – прибуток, який визначається шляхом коригування (визначення) фінансового результату до оподаткування за правилами бухгалтерського обліку; ставка 18 %; фінансові різниці застосовуються, окрім випадків, коли річний дохід до 40 млн грн; податок на репатріацію сплачується окремо.

Резидент Дія Сіті не може бути платником єдиного податку, тому у разі набуття статусу резидента зобов'язаний перейти на сплату інших податків і зборів, інакше орган податкової служби анулює реєстрацію платником єдиного податку.

#### Договірні відносини з фахівцями

В Дія Сіті виокремлюють три формати роботи з працівниками, виконавцями:

1. Трудовий контракт:

- обов'язково письмова форма;
- гарантії, режим роботи повинні відповідати трудовому законодавству;
- резидент Дія Сіті за кожного працівника утримує 5% податку на доходи фізичних осіб (якщо сума річного доходу працівника перевищує 240 тис. євро, працівник сплачує та декларує суму перевищення за ставкою 18%), 1,5% військового збору, 22% ЄСВ (від мінімальної заробітної плати).

2. Гіг-контракт:

- може укладатися у письмовій або в електронній формі з дотриманням вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги»;
- соціальні гарантії встановлені Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні»;
- робочий час триває не більше ніж 8 годин на день та не більше ніж 40 годин на тиждень, проте дозволено встановлювати ненормований робочий день;
- залучення іноземців можливе без отримання дозволу на працевлаштування;
- на підставі укладеного гіг-контракту може оформлюватися посвідка на тимчасове проживання іноземця в Україні;
- оподаткування на таких умовах, як і у разі укладення трудового контракту.

3. Договір з фізичною особою-підприємцем (про надання послуг/виконання робіт):

- письмова або електронна форма з дотриманням вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги»;
- правове регулювання відповідно до господарського та цивільного законодавства;

- соціальні гарантії не застосовуються;
- фізична особа-підприємець на спрощеній системі оподаткування (3 група) сплачує 5% єдиного податку, 22% ЄСВ (від мінімальної заробітної плати).

Отже, Закон закріплює можливість обрання моделі співпраці: гіг-контракт, трудовий контракт, договір з підприємцем. Кожна з них має свої переваги та недоліки. Гіг-контракт є новою формою взаємодії та передбачає гнучкі умови. Трудовий контракт та договір з ФОП застосовуються в Україні протягом тривалого часу, тому склалася усталена практика щодо їх регулювання.

### 1.3. Державне регулювання цифрової економіки в Україні

З метою розвитку національного законодавства у сфері регулювання цифрової економіки на підставі позитивного досвіду деяких зарубіжних країн необхідно розглянути можливість:

- 1) розроблення плану законотворчої діяльності у сфері регулювання цифрової економіки з визначенням строків прийняття законів та відповідальних розробників;
- 2) розробки спеціальних актів, що гарантуватимуть кібербезпеку та визначатимуть механізми її забезпечення;
- 3) визначення спеціальних правил укладення договорів та надання комерційних послуг в електронній формі шляхом закріплення таких правил у відповідних спеціальних законах («Про електронну комерцію», «Про електронні довірчі послуги»);
- 4) визначення правового режиму використання цифрових технологій, заснованих на системах штучного інтелекту, у комерційній діяльності.

Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифра) — центральний орган виконавчої влади, який відповідає за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних,

національних електронних інформаційних ресурсів, інтероперабельності — взаємодії мережевих систем бази уніфікованих інтерфейсів або протоколів, впровадження електронних послуг та розвиток цифрової грамотності громадян. Створене у вересні 2019 року.

Міністерство є центральним засвідчувальним органом у сфері електронних довірчих послуг:

- організовує розроблення державних цільових програм з розвитку інтеграції та інтероперабельності системи публічних електронних реєстрів;

- забезпечує впровадження необхідної технологічної інфраструктури для організації взаємодії інтегрованих інформаційних систем та/або інформаційних систем операторів та спільного використання користувачами реєстрової інформації;

- виступає державним замовником розроблення і забезпечує виконання державних цільових програм з розвитку публічних електронних реєстрів;

- виступає замовником послуг з виконання робіт з національної стандартизації за рахунок коштів державного бюджету у сфері технічної та інформаційної взаємодії публічних електронних реєстрів, створення та функціонування Реєстру публічних електронних реєстрів;

- забезпечує створення, модернізацію, функціонування та доступ до Реєстру публічних електронних реєстрів, є його держателем;

- забезпечує створення та впровадження системи електронної взаємодії електронних ресурсів;

- організовує та координує роботу, пов'язану із забезпеченням розвитку системи електронної взаємодії електронних ресурсів;

- організовує роботу з підготовки та підвищення кваліфікації представників держателів і технічних адміністраторів публічних електронних реєстрів з питань.

Також ІТ-галузь регулюється законодавством що використовується в роботі компаній, законопроекти наведені нижче.

Ухвалені (проголосовані) законопроекти

«Про віртуальні активи» (не набув чинності). Цей документ закріплює правила обігу криптовалют. Після адаптації Податкового кодексу учасники ринку віртуальних активів зможуть на правових підставах користуватися банківськими послугами, сплачувати податки з доходів і отримувати юридичний захист у судах при порушенні їхніх прав.

Поки що обіг криптовалют в Україні існує, але перебуває повністю за межами правового поля держави. Закон дає можливість не тільки українцям захищати свої права, а й забезпечити захист для іноземних інвесторів на ринку віртуальних активів України.

«Про хмарні послуги» (набув чинності). Мета законопроекту — створити умови для обробки та захисту даних при використанні технології хмарних обчислень посадовцями. Також ефективніше користуватися державними ресурсами. Використання систем хмарних обчислень, за задумом законодавців, сприятиме зменшенню витрат на побудову та розширення посадовцями власних обчислювальних потужностей.

«Про регулювання містобудівної діяльності» щодо спрощення розміщення технічних засобів електронних комунікацій (zareєстрували у 2021-му, однак Володимир Зеленський підписав у липні 2022 року, закон чинний). Закон спрощує процедури отримання мобільними операторами права на користування земельними ділянками для розміщення технічних засобів електронних комунікацій. За словами Барбашина, рішення надасть значному відсотку населення України доступ до мобільного високошвидкісного інтернету та зв'язку.

«Про офіційну статистику» (не набув чинності). Налагоджує державну статистику відповідно до світової та європейської статистичної практики. Закон створить належні правові умови для гармонізації державної статистичної діяльності відповідно до вимог Європейської статистичної системи (Україна взяла на себе відповідні зобов'язання в межах Угоди про асоціацію з ЄС). Це має підвищити довіру до органів державної статистики та посилити їхню спроможність забезпечувати користувачів достовірною

інформацією щодо економічної, соціальної, демографічної та екологічної ситуації в Україні та її регіонах.

«Про е-резидентство» (не набув чинності). Податковий кодекс України не містить поняття «е-резидент», а також не встановлює спеціальних правил щодо оподаткування доходів е-резидентів, порядку проведення перевірок тощо.

Електронне резидентство є статусом, який дає можливість іноземцю отримувати кваліфіковані електронні послуги, відкривати банківські рахунки в Україні тощо. Наступним кроком у розвитку цього проєкту є надання іноземним фахівцям можливості займатися господарською діяльністю, а це залучатиме додаткові кошти в держбюджет.

«Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час» (набув чинності). Закон передбачає бронювання військовозобов'язаних, які працюють в органах державної влади, на підприємствах, яким встановлено мобілізаційні завдання, в організаціях, які необхідні для забезпечення потреб ЗСУ, та в установах, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення.

Законопроекти № 8196 та № 8197 щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України (не набули чинності). На законодавчому рівні впроваджується ввезення генераторів, іншого обладнання, Starlink без мита та ПДВ. Це стосується й фізичних осіб. Завдяки цим рішенням аїтівцям буде простіше працювати, адже всім потрібні світло й інтернет для роботи.

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення умов для розвитку та відновлення електронних комунікаційних мереж» (набув чинності). Цей документ вносить зміни до Земельного кодексу України, адже встановлює спрощений порядок розміщення споруд електронних комунікацій на земельних ділянках державної та комунальної власності площею до 0,05 гектара без погодження з Кабінетом міністрів

України. Закон забезпечує умови для розвитку та відновлення електронних комунікаційних мереж під час дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях та у післявоєнний час.

«Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану» (набув чинності). Встановлює відсоткову ставку для платників єдиного податку третьої групи, у розмірі 2% доходу (а не 5%, як раніше) через воєнний стан.

Висновки до 1 розділу: Цифрова економіка — це система економічних та соціальних відносин, які формуються на навичках інформаційно-комп'ютерних технологій для ефективного виробництва, продажу та постачання продуктів та здійсненні ділових операцій на ринку.

Цифровізація — одна з визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, яка формує більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб співпраці людей, а також дає змогу скористатися більшим розмаїттям товарів за нижчими цінами.

Ключовим викликом для створення національної стратегії цифрової економіки є розробка реалістичної програми, адекватної соціально-економічній ситуації у країні. Цей виклик є особливо актуальним для невеликих економік, з малою ресурсної рентою і не дуже високою (за глобальними мірками) якістю людського капіталу. Можливі відповіді на цей виклик, ймовірно лежать у знаходженні місця національної економіки у глобальних ланцюгах створення вартості, розвитку “нішевих” підходів

ІТ-компанії — це загальна назва, яка стосується підприємств, що тісно пов'язані з інформаційними технологіями. Але як і в будь-якій сфері, у сфері ІТ різні компанії займаються різними видами діяльності. Від того, чим саме вони займаються, залежить організація їх обліку.

Основне регулювання цифрової економіки та ІТ-бізнесу здійснює міністерство цифрової трансформації України (Мінцифра) — центральний орган виконавчої влади, який відповідає за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних, національних електронних інформаційних ресурсів, інтероперабельності — взаємодії мережевих систем базі уніфікованих інтерфейсів або протоколів, впровадження електронних послуг та розвиток цифрової грамотності громадян. Створене у вересні 2019 року.

Класифікація ІТ-підприємств дає змогу не тільки орієнтуватися в різноманітні суб'єктів сфери ІТ-бізнесу, але й встановлювати взаємозв'язки між різними ІТ-підприємствами, виявляти основні операції, які вони здійснюють та знання специфіки проходження яких необхідне для раціональної організації бухгалтерського обліку. Як правило, виділення видів ІТ-підприємств здійснюється за їх спеціалізацією та переліком послуг.

Якщо детально розбиратися у видах ІТ-компаній, то на сьогодні можна виділити два основні види, а саме:

- продуктові компанії;
- сервісні компанії.

Також, щодо правового оформлення ІТ-бізнесу, у 2022 році створено новий правовий режим під назвою «Дія Сіті», що дозволяє ІТ-бізнесу працювати офіційно з зниженими ставками оподаткування на оплату праці гіг-спеціалістів.

Війна змінила регіональну структуру ІТ-галузі. До початку повномасштабного вторгнення найбільшими ІТ-кластерами були Київ та Харків. Проте через війну ці міста втратили свої позиції. Якщо Києву вдалося відновити позицію лідера в ІТ-галузі за кількістю вакансій, то другу сходинку за кількістю пропозицій роботи вже посів Львів. Від початку війни кількість ІТ-фахівців, які працюють у Львові, зросла більш ніж утричі. Насамперед це пов'язано із внутрішньою релокацією підприємств ІТ-сектору в західні регіони України.



## РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ІТ-БІЗНЕС: ПЕРЕДУМОВИ, ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВ

### 2.1. Сучасний стан ринку ІТ-бізнесу в Україні

Сектор інформаційних технологій (ІТ) впродовж кількох десятиліть продовжує привертати суспільну увагу, перетворившись на окремий економічний та соціокультурний феномен в Україні.

Особливістю української ІТ-індустрії є нерівномірний географічний розподіл учасників ринку. Більша їх частина сконцентрована в кількох великих містах. Найбільше число працівників ІТ-галузі зосереджено в п'яти українських містах: Києві, Харкові, Львові, Дніпропетровську, Одесі. У цих містах працюють близько 85% всіх програмістів (без урахування тих, хто переїхав в одне з цих міст, не змінивши місце реєстрації). З цього числа близько третини працюють у Києві та області, а близько половини компаній зареєстровані в Києві.

ФОП для надання ІТ-послуг. На думку деяких фахівців, саме приватний сектор в Україні показує найбільшу зацікавленість у цифровізації, що свідчить на користь твердження про те, що цифровізація економічної діяльності, широке застосування інформаційних технологій сприяють зростанню продуктивності праці й ефективності підприємницької діяльності. Сфера інформаційних технологій в Україні практично базується на працівниках-ФОПах. Дані про кількість зареєстрованих ФОПів стали доступними у квітні 2016р. Частка фізичних осіб-підприємців у сфері інформаційних технологій серед інших фізичних осіб-підприємців зростає. Таким чином позитивна динаміка є характерною лише для сфери інформаційних технологій. В інших типах діяльності динаміка є негативною.

Останнім часом у публічному просторі знову розпочалося протиставлення між сервісним (так званий аутсорсинг) та продуктивним ІТ-бізнесом. Іноді протиставляють критикуючи (чомусь в нашій країні критикувати престижно), іноді – з певними корисними цілями.

Часто це роблять навіть люди без досвіду роботи в ІТ-індустрії. В Асоціації ми маємо успішний досвід реалізації спільних проєктів як з продуктовими, так і аутсорсинговими компаніями, тому переводимо цю дискусію у конструктивне русло.

Насправді, продукт або сервіс – це просто дві різні моделі ведення ІТ-бізнесу. Протиставляти їх – все одно що сперечатися, який бізнес кращий – мережа продуктових супермаркетів чи мережа ресторанів.

Проте, попри життєстійкість, продемонстровану ІТ-ринком на початковому етапі повномасштабної війни, у 2023 році почали надходити невтішні сигнали стосовно погіршення низки індикаторів рекрутингу, ділової активності та фінансового стану ринку інформаційних технологій. Аналіз відкритих даних дозволяє розібратись, що насправді зараз відбувається з економікою ІТ-ринку, які компанії утримують лідерські позиції за доходами, а також які регіони України залишаються найбільш перспективними для ІТ-бізнесу.

Для формування вибірки дослідження було відібрано усі діючі компанії України з ненульовим чистим доходом за 2022 рік, основний вид діяльності яких відповідає переліку таких ІТ-КВЕДів:

- 58.21 Видання комп'ютерних ігор
- 58.29 Видання іншого програмного забезпечення
- 62.01 Комп'ютерне програмування
- 62.02 Консультування з питань інформатизації
- 62.03 Діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням
- 62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і

комп'ютерних систем

- 63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах
- 63.12 Веб-портали

Агресивне повномасштабне вторгнення РФ зупинило стрімкий ріст експорту ІТ-послуг.

Війна змінила регіональну структуру ІТ-галузі. До початку повномасштабного вторгнення найбільшими ІТ-кластерами були Київ та Харків. Проте через війну ці міста втратили свої позиції. Якщо Києву вдалося відновити позицію лідера в ІТ-галузі за кількістю вакансій, то другу сходинку за кількістю пропозицій роботи вже посів Львів. Від початку війни кількість ІТ-фахівців, які працюють у Львові, зростає більш ніж удвічі. Насамперед це пов'язано із внутрішньою релокацією підприємств ІТ-сектору в західні регіони України.

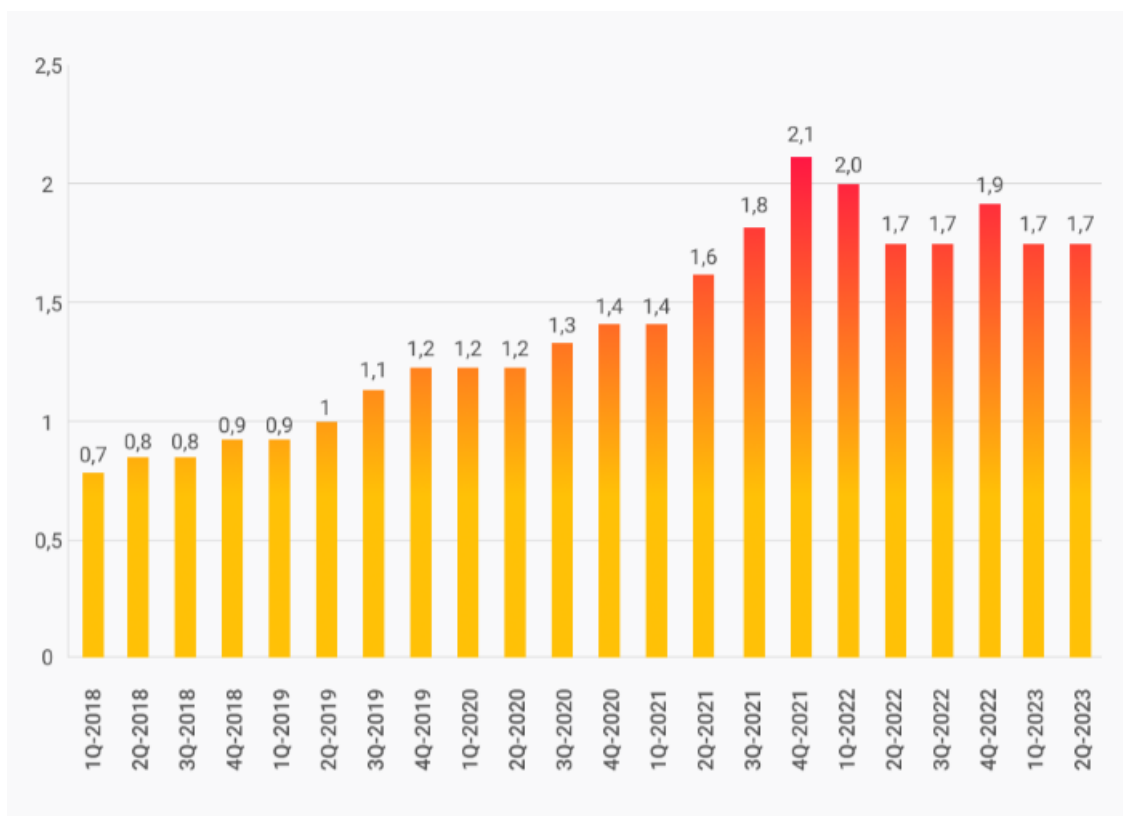


Рис. 2.1. Експорт ІТ-послуг (Дані: НБУ, Держстат. Аналітика: YouControl.Market)

Як видно з графіку щоквартальної динаміки експорту, апогеєм даних показник ІТ-активності досягнув напередодні російського вторгнення у 4 кварталі 2021 року, коли в країну було заведено 2.1 млрд доларів США. З тих пір середні обсяги експорту комп'ютерних послуг поступово спустилися до відмітки 1.7 млрд доларів, тобто рівень просадки обсягів квартальної експортної ІТ-виручки склав близько -20%.

До негативних факторів, що впливають на ситуацію на ринку праці вітчизняного ІТ-сектору, належать і глобальні виклики. Кризова економічна ситуація у світі, поштовхом для розгортання якої стала пандемія COVID-19, зумовила скорочення зайнятості у світових ІТ-компаніях. Хвиля звільнень, що розпочалася наприкінці 2022 р. у світовій ІТ-індустрії, набирає обертів: за перші три місяці 2023 р. без роботи залишилося 139 тис. працівників галузі. Навіть такі гіганти ринку, як «Google», «Microsoft», «Meta», «Amazon», «Twitter», «Apple», звільняють своїх працівників. Компанії, оптимізуючи витрати на 2023 р., оприлюднили свої наміри про подальші звільнення працівників. Як наслідок – перенасичення ринку фахівцями, підвищення вимог до них, а невинний процес технічного прогресу сприяє загостренню конкуренції. За такої ситуації вітчизняний ІТ-сектор змушений швидко адаптуватися до нових умов, аби забезпечити подальше зростання.

І хоча частка сектору в загальному експорті товарів та послуг України за півтора роки війни зростає з 8.8% до 13.4%, наразі розгляд ІТ-сектору в якості локомотива нарощення експортних потужностей далекий від довоєнних оптимістичних очікувань.

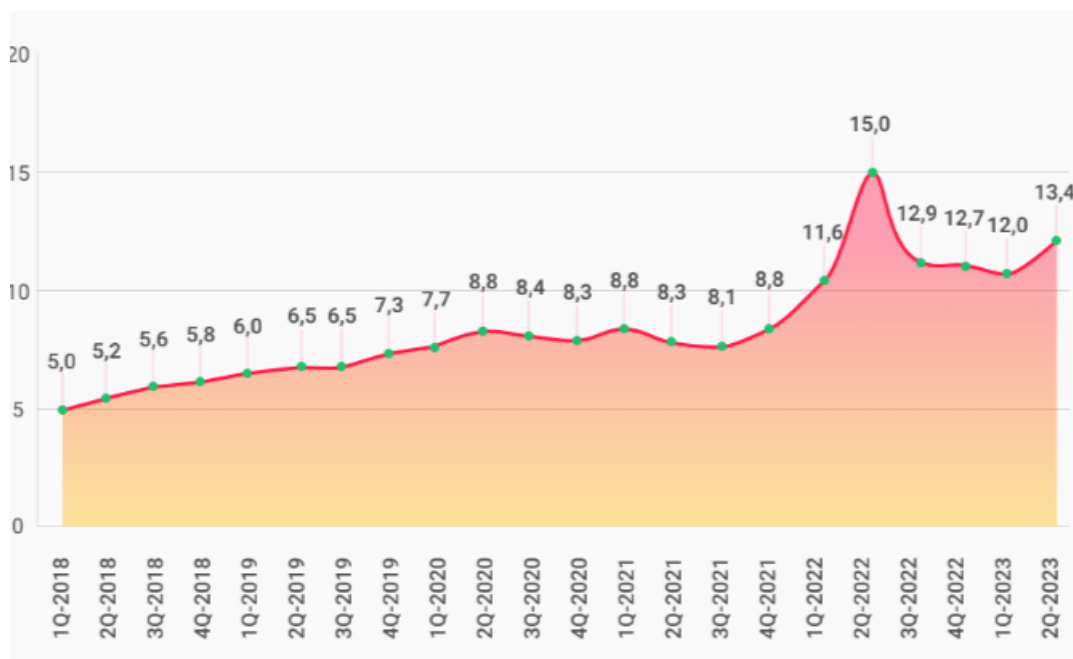


Рис. 2.2 Частка ІТ-послуг у структурі експорту (Дані: НБУ, Держстат. Аналітика: YouControl.Market)

Зростання внеску комп'ютерних послуг пов'язане в першу чергу зі ще більшим падінням агро-промислових товарів у загальній сумі експорту. Основна частина абсолютних обсягів валютної ІТ-виручки було різко зупинено в 2022-му, а для відновлення минулих темпів приросту (навіть за умов подолання невизначеності та зовнішніх загроз) потрібен час.

Дві третіх сумарного чистого доходу, задекларованого ІТ компаніями України в 2022 році було сконцентровано у столиці України - 123.7 з 184.4 млрд грн. Саме в місті Київ офіційно зареєстровано 3013 (52.4%) компаній зі сфери інформаційних технологій з відомою ненульовою виручкою, яку було згенеровано впродовж 2022-го - першого року війни.

Зі значним відривом від столиці на ІТ мапі України помітні такі полюси концентрації бізнесу у сфері інформаційних технологій як Львівська (10.4% доходів), Харківська (8.1%), Дніпропетровська (4.2%), Вінницька (3.4%) та Одеська області (1.7%). <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspektivi/>

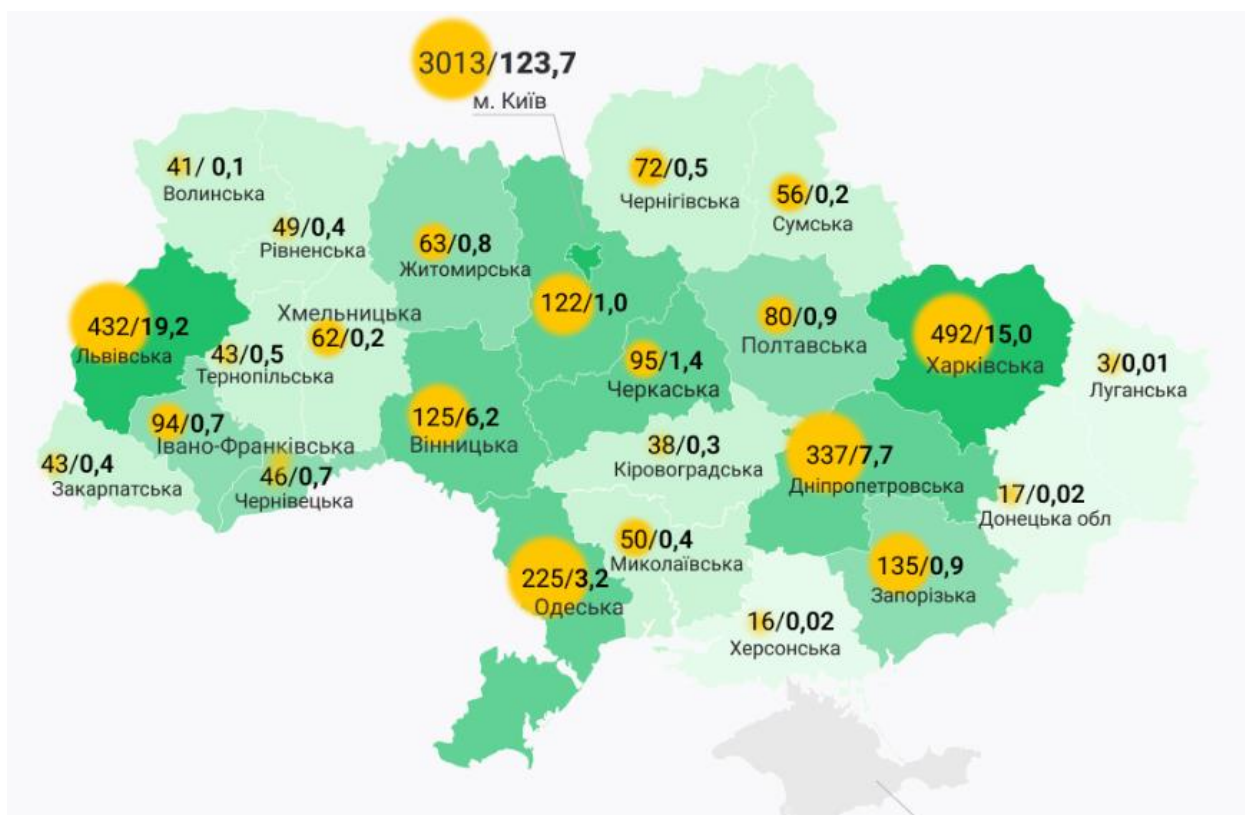


Рис. 2.3. Розподіл за регіонами державної реєстрації (Дані: НБУ, Держстат).  
Аналітика: YouControl.Market)

Найменші суми чистих доходів від реалізації продукції в 2022 році задекларували ІТ-компанії регіонів із значною часткою тимчасово окупованих територій: Луганської, Донецької та Херсонської областей.

Чисельність ІТ-спеціалістів. Динаміка ІТ-ринку оцінюється, в першу чергу, за числом основного активу – персоналу. Останніми роками цей ринок демонструє стабільне зростання на 10-12% рік до року. По суті, це одна з небагатьох сфер ринку праці, яка не дивлячись на кризові явища, не лише не скорочується, але й демонструє впевнене зростання. Число спеціалістів у Топ-10 за півроку виросло з 58 тис.16 до майже 63 тис.

Число технічних спеціалістів уже перевищує 50 тис. При цьому, близько 20 тис. програмістів працюють у першій п'ятірці українських ІТ-компаній. <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspektivi/>

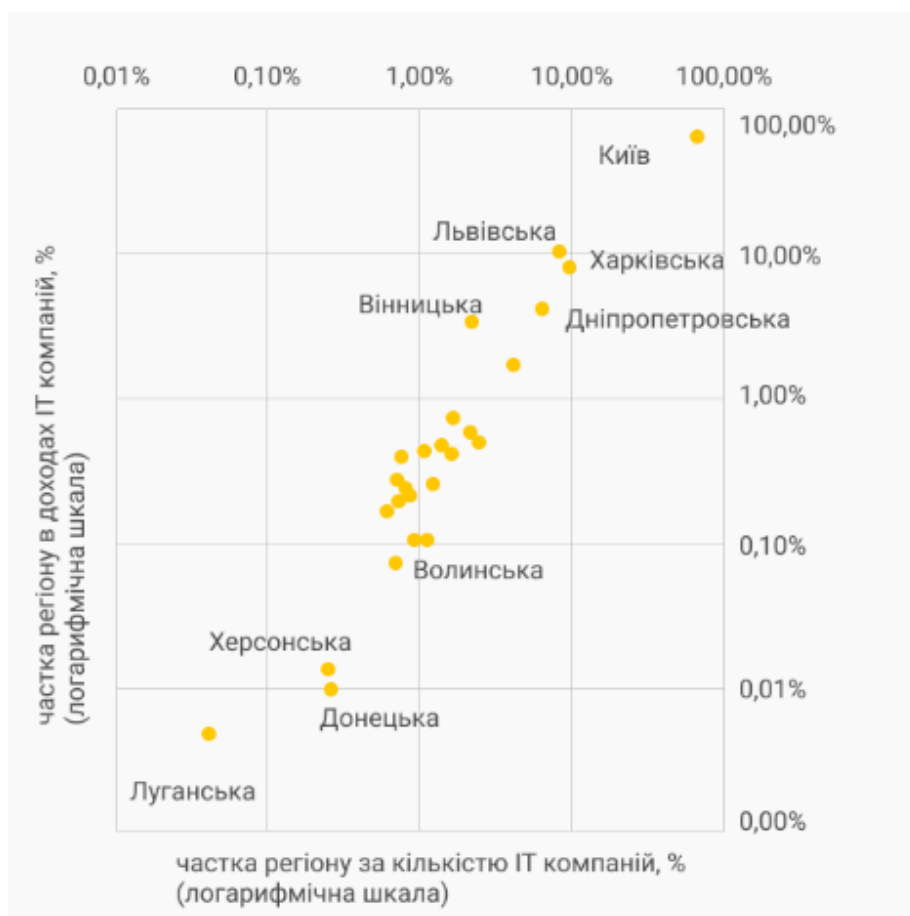


Рис. 2.4. Частка регіонів у розподіленій кількості та сумарних доходах за 2022 рік. (Дані: НБУ, Держстат. Аналітика: YouControl.Market)

Рейтинг регіонів за кількістю компаній з ненульовою виручкою в 2022 році з невеликими виключеннями загалом співпадає з порядком ранжування областей за сумарними доходами ІТ-бізнесу. Київ (3 тис компаній), Харківська (492) та Львівська області (432) - трійка лідерів за чисельністю активних ІТ-підприємств. Більше сотні компаній з ненульовою виручкою зареєстровані в крупних містах кожної з таких областей як Дніпропетровська, Одеська, Запорізька, Вінницька та Київська. Тоді як найменше ІТ-компаній виявлено в тих самих тимчасово окупованих та прифронтових регіонах Південного-Сходу України.

На розташування і концентрацію ділової активності у сфері інформаційних технологій України впливають традиційні чинники формування полюсів економічного росту:

- зосередження освітньо-наукових центрів у містах-мільйонниках і 100-тисячниках, які забезпечують постійний приплив технічно-освічених та англійськомовних фахівців у сектор;

- критична маса системоутворюючих зарубіжних чи місцевих ІТ-компаній, які формують попит на ринку праці, завдяки високій капіталізації забезпечують безперервний потік високооплачуваних замовлень і стають соціально-відповідальними ядрами локальних ІТ-кластерів;

- розвиток міської ІТ-екосистеми на базі кластерного об'єднання зацікавлених учасників та стейкхолдерів навколо спільних інтересів та економії витрат на масштабах, зокрема співфінансування освітніх та інфраструктурних ініціатив, і навіть колективного захисту від рейдерства чи невмотивованого перевищення влади з боку регуляторів;

- проактивна міська політика і високий рівень урбаністичного комфорту, котрі, в свою чергу, можуть суттєво посилити життєстійкість та темпи масштабування місцевої ІТ-екосистеми, якщо сектор інформаційних технологій не на словах, а на ділі розглядається муніципальною владою як пріоритетний стратегічний напрям розвитку громади.

Новим обмежуючим чинником, що викликав згорання ІТ активності та релокейт існуючого бізнесу в більш безпечні регіони, звісно, став негатив від воєнних дій в окупованих та прифронтових регіонах.

Українська ІТ-індустрія — одна з небагатьох галузей економіки, яка здатна працювати практично на довоєнному рівні. Попри труднощі зі збереженням і пошуком нових замовників, ІТ-компанії продовжують зростати кількісно. Їм потрібні айтівці, аби пропонувати нові послуги та якісно закривати вже активні проєкти.

Кінець 2022 року ряснів заголовками про те, що ІТ-індустрія стала єдиною галуззю, якій вдалося наростити експорт під час повномасштабного вторгнення. Позитивна динаміка розвитку сфери інформаційних технологій, безперечно, тішить, однак подібні повідомлення формують дещо хибне уявлення про реальний стан справ. Так, у суспільній свідомості за замовчуванням вибудовується асоціативний ряд на кшталт «ІТ-галузь»-«економічне зростання»-«відсутність проблем». Насправді це лише верхівка айсберга. Тож багато кого здивує, що прогнози на 2023 рік не вирізняються особливим оптимізмом.

Трансформація українського ІТ-сектора стала головною темою нещодавньої дискусії від Центру економічної стратегії та German Economic Team. До якого висновку дійшли її учасники – читайте далі.

За даними НБУ, у 2022 році ІТ-індустрія забезпечила валютні надходження до української економіки на суму \$7,34 млрд. Обсяг експорту збільшився на \$400 млн у порівнянні з довоєнним 2021 роком, приріст склав 5,8%. Доволі непоганий результат, враховуючи, що показники багатьох інших експортоорієнтованих галузей складаються лише з від’ємних чисел. На додачу, кількість ІТ-фахівців в Україні сягнула рекордної позначки у 300 тис. осіб. <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3692904-it-2023-so-naspravdi-vidbuvaetsa-z-vitciznanim-rinkom.html>

Загалом за 2022 рік українські ІТ-компанії забезпечили державі близько 44% від усього експорту послуг. Проте вже у січні 2023 року



прибутки від ІТ-послуг значно знизилися і принесли на \$223 мільйони менше, аніж у грудні минулого року. <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3692904-it-2023-so-naspravdi-vidbuvaetsa-z-vitciznanim-rinkom.html>

За песимістичними прогнозами, у 2023 сфера інформаційних технологій взагалі не покаже зростання або ж навіть піде на спад. За таких умов існує ризик порушення тенденцій, які зберігалися в українському ІТ понад два десятиріччя. Хоча розглядається і більш позитивний сценарій. Деякі експерти прогнозують близько 6% зростання галузі. Усе залежатиме від того, як швидко закінчиться війна.

Потрібно розуміти, що відносно хорошими показниками в ІТ-індустрії за 2022 рік ми завдячуємо міжнародним контрактам, які уклалися ще до війни. Не краща ситуація і з виїздом фахівців у відрядження за кордон.

## 2.2. Розрахункові операції на міжнародному ринку ІТ-послуг та їх види

Розвиток цифрової економіки залежить здебільшого від регуляторної політики держави та створення сприятливих умов для всіх основних стейкхолдерів — інноваторів, інвесторів, корпорацій. Поле, де держава може впливати, досить широке — від забезпечення правового захисту до прямого фінансування. Основними завданнями держави є: нормативно-правове регулювання (зокрема стандартизація), підготовка й перепідготовка кадрів, а також забезпечення доступу до капіталу.

Сьогодні багато країн з розвиненою економікою запроваджують спеціальні режими для ІТ-галузі, прагнучи створити найкращі умови для високотехнологічного бізнесу. Ця тенденція зрозуміла, оскільки увесь світ цифровізується, ІТ-галузь динамічно зростає, приваблюючи інвесторів та достатньо великі фінансові ресурси.

Для автоматизованого регулювання ІТ-бізнесу Міністерством фінансів України розроблено проєкт Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо

імплементатії міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки», який після завершення всіх узгоджувальних процедур буде надісланий до Кабінету Міністрів України для подальшого подання до Верховної Ради України.

Метою приєднання ДПС до вказаної угоди є долучення України до міжнародної системи автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки відповідно до Загального стандарту звітності CRS.

CRS передбачає щорічний автоматичний обмін інформацією для податкових цілей між державами – учасницями Багатосторонньої угоди.

У ході такого обміну, підзвітні фінансові установи (наприклад банки, страхові компанії, кредитні спілки тощо) мають збирати та повідомляти інформацію до компетентних органів своїх юрисдикцій по рахунках фізичних осіб, організацій, які є резидентами юрисдикцій – учасниць Багатосторонньої угоди («підзвітна особа»).

До інформації, яку будуть передавати фінансові установи, належать, зокрема, дані щодо імені (найменування), адреси, юрисдикції резидентства підзвітної особи, а також щодо номеру рахунку, залишку чи вартості рахунку станом на кінець календарного року чи іншого звітного періоду (також інша інформація – залежно від типу рахунку).

Надалі така інформація буде передана компетентним органом юрисдикції розташування фінансової установи до компетентного органу юрисдикції резидентства підзвітної особи. Як правило, до таких компетентних органів відносяться податкові органи відповідної юрисдикції.

Тобто, автоматичний обмін інформацією за CRS направлений на виявлення закордонних статків осіб з метою забезпечення належного виконання ними податкових зобов'язань.

Варто одразу зазначити, що якщо особа є резидентом юрисдикції, в якій знаходиться фінансова установа, і в якій така особа має рахунок, CRS не впливатиме на цю особу. Іншими словами, якщо громадянин України, який є резидентом України для податкових цілей, веде свою діяльність

виключно в Україні, використовуючи при цьому український банківський рахунок, його дані по рахунку нікуди передаватися не будуть (в рамках CRS).

CRS матиме вплив на осіб, які, до прикладу, є резидентами України, проте мають відкриті рахунки в банках за межами України (або в окремих випадках їхні іноземні компанії мають такі рахунки). У такому разі, закордонні фінансові установи, за певних умов, будуть передавати інформацію по цих рахунках у їхніх країнах до свого компетентного органу, а той, у свою чергу, до податкових органів України.

Законодавством передбачено, що першим звітним періодом, за який Україна передасть фінансову інформацію в рамках CRS, буде період, що розпочнеться 01.07.2023 та завершиться 31.12.2023.

Разом з тим, планується, що Україна отримає фінансову інформацію від інших країн, у рамках CRS, за 2023 рік до вересня 2024 року.

Також в IT-сфері для транзитних надходжень із-за кородоку використовують платіжні системи. Це допомагає більш швидко та ефективно приймати платежі від іноземних замовників.

Платіжна система — платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів. Проведення переказу коштів є обов'язковою функцією, що має виконувати платіжна система.

Деякі платіжні системи включають в себе кредитні механізми, але по суті, інший аспект оплати. Платіжні системи використовуються замість торгів грошових коштів у внутрішніх і міжнародних угодах і складаються з основних послуг, що надаються банками та іншими фінансовими інститутами.

Щодо державного регулювання у використанні таких засобів розрахунку, держава каже наступне: № 2888-IX, з 1 квітня 2023 року набрав чинності. Таким чином, на законодавчому рівні тепер це дозволено використання ФОПам в IT, що є платниками єдиного податку,

для цілей розрахунків із замовниками платіжних систем, які використовують систему електронних грошей.

Український бізнес, як і всі українці, переживає зараз складний час. Проте всі випробування відкривають нові можливості для розвитку. Як наслідок, бізнес шукає альтернативи та міжнародні ринки для співпраці, а отже – залучає іноземний дохід до України, що дозволяє економіці вистояти в період війни.

Просування на нові ринки часто супроводжується викликами, що пов'язані з вивченням податкового законодавства міжнародної юрисдикції, а також з особливостями платіжних систем, які за кордоном є одним із елементів фінансової системи. Однак законодавство України ще не повною мірою адаптовано під швидкі темпи змін міжнародних фінансових систем. Зокрема не врегульовано використання в підприємницькій діяльності ФОП-ами платіжних систем, таких як, наприклад, PayPal, Wise, Revolut чи Payoneer.

Проте, поміж стандартних фінансових розрахунків у визнаних валютах на міжнародному ринку, існують оборотні віртуальні активи (криптовалюта), що також досить часто використовується як засобом розрахунку в отриманні доходу від іноземних контрагентів. Державне регулювання щодо віртуальних активів досить не врегульоване, станом на 2023 рік.

Держава з приводу віртуальних активів. Віртуальні активи є поняттям, яке протягом останніх 5 років міцно увійшло в наш світ. Навколо них формуються ринки, з ними проводяться транзакції, в них інвестують та їх інвестують в інші об'єкти. Вочевидь, оскільки учасниками правовідносин щодо цього феномену є все більша й більша кількість суб'єктів права, а також враховуючи розмір реального капіталу, який пов'язаний з віртуальними активами, законодавче регулювання цієї сфери є вкрай необхідним в Україні.

Віртуальний актив - нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів.

Гаманець віртуального активу - програмне забезпечення або програмно-апаратний комплекс, що надає його користувачу інформацію про належні йому віртуальні активи та можливість розпоряджатися ними в системі забезпечення обороту віртуальних активів за допомогою ключа віртуального активу.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження» (№361-IX), віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати, та яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей.

Однак така відповідь не може вважатися ні повною, ні достатньою, оскільки вказаний вище закон розглядає їх лише під одним кутом та з певною метою, що сформульована в його преамбулі та загалом у назві. Вони є феноменом, який потребує ретельної уваги з боку законодавця, оскільки їх існування зачіпає фундаментальні основи цивільного права.

Якщо взяти до уваги вже згадане нами визначення, то для того щоб об'єкт вважався віртуальним активом, він має відповідати трьом критеріям: наявність вартості (value), можливість до обігу в цифровому форматі (transferability) та можливість до його обміну на інші об'єкти цивільного права (payment or investment purpose).

Беззаперечною перевагою такого підходу є технологічна нейтральність, що дозволяє не звужувати перелік віртуальних активів до криптовалют або інших інструментів, що створені відповідно до технології DLT (distributed ledger technology) — системи розподіленого реєстру, найбільш відомим окремим прикладом якої є блокчейн.

НБУ про віртуальні активи:

- оскільки криптовалюта, не існує у формі банкнот, монет, записів на рахунку, вона не може бути визначена грошима.

- оскільки криптовалюта не має прив'язки до грошової одиниці з жодної з держав, вона не може бути визнана валютою або законним платіжним засобом іноземної держави, та не ж цінність у трактуванні іншої держави.

- оскільки криптовалюта не випускається банком і не ж грошовим зобов'язанням певної особи, вона не може бути визнана електронними грошима.

Водночас недоліки правового регулювання в цій сфері можуть дорого коштувати суспільству, оскільки вони здатні створити ризики для власників і володільців вже відомих об'єктів цивільного права, а також для суспільства.

В Україні вже майже рік, як ухвалили закон «Про віртуальні активи». Втім, повноцінної легалізації ринку цифрових валют і досі не відбулося, а закон не почав функціонувати. Для набуття чинності закону, що був ухвалений минулого року, потрібно було внести зміни до Податкового кодексу.

Для ІТ-компаній 2023 рік приніс багато змін. Найболючішою є скасування податкової пільги з 1 січня 2023 року. Зокрема, завершився термін звільнення від сплати ПДВ операцій з постачання програмної продукції, який діяв з 2013 року. За 10 років ІТ-бізнес в Україні вийшов на новий рівень, став найдорожчим і найперспективнішим бізнесом в Україні.

До останнього велися дебати з профільними комітетами Верховної Ради та міністерствами щодо залишення податкової пільги, але повномасштабна війна змусила забути податківців про будь-які пільги та максимально наповнювати казну держави. Верховна Рада України 28 липня

2022 року зареєструвала законопроект №7611, який передбачає продовження цієї пільги, однак далі реєстрації документ не пішов. На момент його обговорення Міністерство фінансів внесло надходження ПДВ від IT-бізнесу в проєкт бюджету 2023 року і прибирати його звідти не планувало.

Наслідки скасування пільги й наскільки більше доведеться сплачувати:

- результат комп'ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної або навчальної комп'ютерної програми чи їх компонентів, а також у вигляді інтернет-сайтів або онлайн-сервісів і доступу до них;
- примірники (копії, екземпляри) комп'ютерних програм, їх частин, компонентів у матеріальній чи електронній формі, зокрема у формі коду/кодів або посилань для завантаження комп'ютерної програми чи їх частин, компонентів у формі коду/кодів для активації комп'ютерної програми чи в іншій формі;
- будь-які зміни, оновлення, додатки, доповнення або розширення функціонала комп'ютерних програм, права на отримання цих оновлень, змін, додатків, доповнень упродовж певного періоду часу;
- криптографічні засоби захисту інформації.

Головне управління ДПС у м. Києві звертає увагу, що з 01 січня 2023 року припинили дію податкові пільги, які надавалися в галузі кінематографії, космічної діяльності та постачання програмної продукції (п. 3, 26 прим. 1 та 61 підрозд. 2 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України):

кінематографія – закінчується дія режиму звільнення від оподаткування ПДВ при ввезенні на митну територію України окремих товарів, які використовуються в галузі кінематографії;

космічна галузь – закінчується дія режиму звільнення від оподаткування ПДВ операцій з ввезення на митну територію України суб'єктами космічної діяльності окремих товарів, визначених Митним

кодексом України, а також звільнення від оподаткування операцій з постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконувалися для потреб космічної діяльності;

З точки зору адміністрування ПДВ в Україні вважають одним з найбільш складних податків. Як правило, він асоціюється лише з негативом, адже існують численні схеми з ухилення від його сплати.

З іншого боку, влада часто зловживає своїми повноваженнями в ході адміністрування ПДВ.

Такі випадки почастишали наприкінці 2022 року, коли уряд ухвалив зміни до системи автоматичного адміністрування цього збору, після чого навіть найбільш прозорий бізнес зіткнувся з блокуванням своїх податкових накладних.

Досі проблеми, пов'язані з ПДВ, були невідомі українському ІТ-сектору. У 2012 році Верховна Рада ухвалила закон, який звільнив виробництво ІТ-продуктів від сплати ПДВ на десять років: з 1 січня 2013 року до 1 січня 2023 року.

Тоді бізнес зустрів пільгу з певним скепсисом.

Річ у тім, що в одному пакеті із звільненням ІТ-компаній від сплати ПДВ було ще й зниження для айтівців ставки податку на доходи фізосіб та єдиного соціального внеску (ЄСВ). Однак від останніх двох влада тоді відмовилася.

Олена Самборська, Luxoft Україна: Нас запевнили, що не буде такої великої різниці валютних курсів

"На цих умовах законопроект навряд чи стане тією рушійною силою, яка допоможе галузі високих технологій успішно розвиватися й утримувати позиції на світовому ринку", – наголошували у 2012 році в Європейській бізнес-асоціації.



Хай там як, а за десять років, упродовж яких діяла пільга, ІТ-ринок України активно розвивався. Про це свідчать дані обсягів експорту послуг компаній, які за цей час вирости більш ніж у п'ятеро.

Активно розвивалися й українські ІТ-продукти та інтернет-майданчики, такі як Ukron, "Вчасно", Rozetka, Prom.ua, а також численні застосунки, сайти та сервіси, які стали невід'ємною частиною життя багатьох українців.

Зараз неможливо сказати, якою була роль податкової пільги в розвитку цих компаній, проте напевно відомо, що адміністрування цього податку могло щонайменше ускладнити їх життя.

Продовження пільги не на часі

Після 24 лютого 2022 року чимало українських ІТ-компаній доєдналися до волонтерського фронту.

Вони активно підтримували опір російській агресії донатами, а деякі компанії навіть влаштовували самостійні збори чи пропонували клієнтам долучитися до підтримки Сил оборони.

Поза цим війна внесла сум'яття в роботу всіх українських підприємств, і ІТ-бізнес не став винятком. Як наслідок, у цій метушні завершення терміну ПДВ-пільги випало з фокуса їхньої уваги.

"Усе друге півріччя 2022 року ми присвятили тому, щоб надати аргументацію про необхідність продовження пільги. Однак основним нашим опонентом стало Міністерство фінансів, яке зайняло жорстку позицію", – каже віцепрезидентка з фінансово-правових питань асоціації "ІТ України" Катерина Олійник.

Для пільг війна скінчилася. Держава повертає бізнесу мирні правила оподаткування

На заклики ІТ-компаній відгукнулася низка депутатів, зокрема заступник голови податкового комітету Верховної Ради Ярослав Железняк.

У липні 2022 року парламентарі зареєстрували законопроект, який передбачав продовження терміну пільги до кінця 2027 року, тобто ще на п'ять років.

Однак далі реєстрації документ не пішов. На момент його обговорення Міністерство фінансів внесло надходження ПДВ від ІТ-бізнесу в проект бюджету 2023 року і прибрати його звідти не планувало.

Чому влада проти пільги

Критика пільги з боку уряду базується на двох аргументах.

Перший – це недоотримані податкові надходження. У владі вважають, що в минулі роки ця пільга для ІТ-компаній призводила до втрати бюджетом додаткових мільярдів гривень.

За розрахунками Державної податкової служби, у 2021 році обсяг ПДВ, який мав надійти до бюджету від ІТ-сектора, міг становити 4,6 млрд грн. Приблизно такі ж надходження Мінфін вніс до бюджету на 2023 рік.

Як відомо, в умовах війни понад половину всіх видатків з казни йдуть на фінансування армії.

Разом з цим, порівняно з розміром дефіциту бюджету, 1,2 трлн грн, втрата 4-5 млрд грн не виглядає катастрофічною. За потреби цю суму Мінфін міг би залучити від продажу облігацій.

ІТ-компанії наголошують, що сплачують у формі інших податків та зборів набагато більше, ніж бюджет недоотримує від ПДВ. Вони попереджають, що із запровадженням ПДВ такі надходження можуть зменшитися.

Другий аргумент Мінфіну полягає в тому, що продовження дії пільги з ПДВ для програмної продукції суперечить директиві ЄС щодо цього податку. На думку влади, це може стати перешкодою на шляху до вступу в Євросоюз.

ІТ-індустрію переведуть на спецрежим: що в новій версії "Дія City" та як це може змінити ринок

Крім того, урядовці закидають айтівцям, що ті й так користуються чималою кількістю пільг.

Так, рік тому держава запустила для ІТ-сектору спеціальний пільговий податковий режим "Дія.Сіті", який пропонує привабливі умови оподаткування доходів ІТ-працівників та прибутків компаній.

Нарешті, продовження дії пільги суперечить домовленостям з міжнародними кредиторами, від яких Україна збирається отримати більше коштів, ніж від ПДВ з ІТ-компаній.

Зокрема, проти будь-яких податкових пільг категорично виступає МВФ. Фонд очікує, що уряд докладе максимум зусиль, аби збирати гроші самостійно та менше залежати від зовнішнього фінансування.

Від МВФ у 2023 році Україна розраховує отримати 5-7 млрд дол.

Чому ІТ-бізнес хоче повернути пільгу

ПДВ працює як податок на споживання.

Фактично його оплачує кінцевий споживач товару чи послуги, але переказують ПДВ до бюджету виробники та продавці. При цьому сплата відбувається на кожному етапі виробництва та дистрибуції.

Це означає, що підприємство-покупець товарів чи послуг, яке не є кінцевим покупцем, може зменшити свої податкові зобов'язання на суму ПДВ, яку вже сплатив у бюджет виробник продукції. Цю суму називають податковим кредитом.

Компанії реального сектору, які займаються переробкою сировини чи виробництвом і продажем товарів, користуються такою схемою нарахування ПДВ, і фактичний розмір сплаченого податку до бюджету у їхньому випадку менший, ніж 20% від ціни проданого ними товару.

Проте для компаній з ІТ-сектору така схема сплати ПДВ майже не працює.

Щоб створити програму, айтівцям не потрібно щоразу купувати "сировину" у вигляді ноутбуків чи жорстких дисків. У таких компаній майже не буває податкового кредиту, на який можна зменшити своє податкове зобов'язання.

"У нас дуже мало витрат на товари, у ціні яких є ПДВ. Для нас це перетворюється на податок з обороту", – зазначив співвласник групи компаній EVO Микола Палієнко.

На думку айтівців, ПДВ створює на цей бізнес непропорційно більше податкове навантаження, ніж на інші сектори.

"Вони перетворили роботу з ПДВ для бізнесу на гру в рулетку". Нардеп про роботу Податкової та нову концепцію. Ще одна причина, чому ІТ-компанії виступають проти ПДВ та хочуть відновити пільгу, – страх зіткнутися із зловживаннями держави та недоліками системи адміністрування цього податку.

"Труднощі адміністрування ПДВ призведуть до додаткового адміністративного навантаження на бізнес та підвищеної уваги з боку контрольних органів. Очевидно, що це стратегічно матиме охолоджуючий ефект на розвиток ІТ-індустрії", – зазначають в асоціації "ІТ України".

З жовтня 2022 року бізнес зіткнувся з масовими блокуваннями податкових накладних.

Причина – зміни, які уряд вніс до алгоритму автоматизованої системи (СМКОР), що погоджує або блокує податкові накладні. Чиновники аргументували це боротьбою з ухиленням від сплати ПДВ.

Опитані ЕП компанії сектору повідомляють, що в них ще не було проблем з блокуванням податкових накладних.

"Гіпотетично нам можуть почати блокувати реєстрацію податкових накладних, з жовтня це масова історія в підприємств, але поки що таких кейсів не було", – повідомив CEO компанії Ringostat Олександр Рубан.

Натомість айтівці зустрілися з іншою проблемою: ПДВ занадто складно та затратно адмініструвати.

"Компанія не може зареєструвати податкову накладну, якщо в неї немає коштів на рахунку, його потрібно постійно поповнювати. Також часто

виникають технічні проблеми, наприклад, "підвисає" сервер ДПС", – зазначає партнерка юридичного стартапу Digilaw Ілона Чута.

### Як IT-бізнес живе з ПДВ

Наприкінці 2022 року представники IT-сектору, намагаючись схилити владу залишити їм пільгу, казали, що її відсутність суттєво погіршить їх конкурентне становище і змусить деякі компанії скоротити діяльність в Україні.

Пільга не діє майже два місяці, проте обвалу на IT-ринку за цей час не сталося. Утім, життя бізнесу таки ускладнилося.

Деякі великі IT-компанії повідомляють, що через запровадження ПДВ вони змушені скорочувати витрати на маркетинг та переглядати власні волонтерські проекти.

"Компанія буде змушена значною мірою зменшити витрати на власні соціальні та благодійні проекти, волонтерську допомогу, підтримку зовнішніх соціальних ініціатив, перекази для ЗСУ в умовах воєнного стану", – повідомили в Uklon.

Витрати на ПДВ компанія змушена закладати до комісії за користування своїми послугами. Це може призвести до подорожчання проїзду на таксі цього сервісу.

Більшість опитаних IT-компаній повідомили, що з 1 січня додали ПДВ до вартості своїх сервісів.

Це вплинуло не лише на гаманці українців, які користуються українським IT-продуктом, а й на конкурентоспроможність малого бізнесу, який активно користується створеними в Україні рішеннями.

"Програмним забезпеченням українських розробників користується багато малого та середнього бізнесу. Для них це пряме підвищення витрат на 20%, тому що велика частина з них не є платниками ПДВ. постачання програмної продукції – закінчується дія режиму звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання програмної продукції;

Також припинили дію податкові пільги, які тимчасово, до 01 січня 2023 року, надавались готелям і подібним засобам тимчасового розміщування щодо оподаткування ПДВ операцій з постачання послуг із тимчасового розміщування (проживання) за ставкою у розмірі 7 відсотків (п. 74 підрозд. 2 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ). Водночас вказана пільга продовжує застосовуватись відповідно до пп. «в» п. 193.1 ст. 193 ПКУ.

Тож з 1 січня 2023 року за постачання програмної продукції доведеться нараховувати ПДВ. З погляду адміністрування ПДВ в Україні вважають одним із найскладніших податків. Як правило, він асоціюється лише з негативом, адже існують численні схеми з ухилення від його сплати.

Податкову пільгу не продовжили через дві проблеми. Перша — це недоотримані податкові надходження. У владі вважають, що в минулі роки ця пільга для ІТ-компаній призводила до втрати бюджетом додаткових мільярдів гривень. За розрахунками Державної податкової служби, у 2021 році обсяг ПДВ, який мав надійти до бюджету від ІТ-сектору, міг становити 4,6 млрд грн. Приблизно такі самі надходження Мінфін вніс до бюджету на 2023 рік. Як відомо, в умовах війни понад половина всіх видатків із казни йдуть на фінансування армії.

Друга - Мінфін полягає в тому, що продовження дії пільги з ПДВ для програмної продукції суперечить директиві ЄС щодо цього податку. На думку влади, це може стати перешкодою на шляху до вступу в Євросоюз. Крім того, урядовці закидають айтівцям, що ті й так користуються чималою кількістю пільг. Так, рік тому держава запустила для ІТ-сектору спеціальний пільговий податковий режим «Дія.City», який пропонує привабливі умови оподаткування доходів ІТ-працівників і прибутків компаній. Нарешті, продовження дії пільги суперечить домовленостям з міжнародними кредиторами, від яких Україна збирається отримати більше коштів, ніж від ПДВ з ІТ-компаній. Зокрема, проти будь-яких податкових пільг категорично виступає МВФ. Фонд очікує, що Уряд докладе максимум зусиль, аби збирати гроші самостійно та менше залежати від зовнішнього фінансування.

### 2.3. Тенденції розвитку цифрової економіки та міжнародного ІТ-бізнесу

Пандемія коронавірусу в усьому світі, а тепер і війна на території України, могли б похитнути ІТ сферу та навіть зруйнувати її. Але вона, навпаки, стала міцнішою, і актуальність інтернет-технологій зросла. Світовий річний обсяг коштів, вкладених у цю сферу, зріс на 5,5%. На сьогоднішній день він становить приблизно 4,5 трлн доларів.

Україна не відстає. Країна намагається наздоганяти своїх іноземних колег. Спостерігається активний розвиток казино онлайн завдяки легалізації азартних ігор. Тепер грати в азартні ігри можна законно, і це приносить добрі інвестиції та підтримує економіку країни. Обсяг ІТ-експорту в країні вже сягає 7 млрд доларів.

Тенденції розвитку українського та світового ІТ.

В останнє десятиліття спостерігається активний розвиток сфери. Але відбувається це у нас у країні та за кордоном по-різному.

Відмінності помітні у розміщенні акцентів. В іноземних компаній розвиток відбувається поступово і плавніше, а в Україні може спостерігатися перекид у бік конкретного сегменту. Наприклад, зараз багато уваги приділяється дигіталізації банківської сфери. Це легко пояснити: наша країна тривалий час відставала у цій галузі і тепер намагається наздогнати прогрес.

Друга помітна відмінність – розвиненість аутсорсингу. Багато фахівців співпрацюють з іноземними компаніями, не тільки тому, що отримують там цікавіший досвід, а й через високі зарплати та ресурси, які їм можуть запропонувати. Але й у нас є стабільні та цікаві компанії з можливістю розвитку для кожного працівника. Як Pin Up ігрові автомати у сфері інтернет казино, яке до того ж має ліцензію в Україні та таким чином є надійним джерелом розваг. Також інформація про ліцензію даного ресурсу представлена на сайті та виглядає таким чином:

Українське ІТ стикається з багатьма складнощами. Розвиватися заважають такі фактори:

- нестабільна фінансова та політична ситуація, тривала криза, які не дають нормально планувати подальші дії, масштабувати бізнес тощо;
- дуже висока конкуренція з боку іноземних компаній, які мають більше ресурсів для розвитку, більше кадрів та інших можливостей;
- досить слабо розвинена підтримка держави таких компаній;
- слабка освітня база: мало ВНЗ, де можна навчатися тонкощам професії.

Крім того, їде безліч айті фахівців, намагаючись знайти найкраще місце. Але конкуренція серед ІТ-представників стимулює наші компанії розвиватися, серед таких амбітних онлайн казино Пін Ап, а багато людей вірять у світле майбутнє цієї галузі саме тут.

Найперспективніші напрями ІТ майбутнього.

Якщо подивитися на те, як розвивалася сфера останні кілька років, можна зробити прогноз подальших змін. У майбутньому матимуть попит фахівці таких напрямків:

- Хмарні сховища. Поки що найкращий сучасний спосіб зберігання величезного обсягу даних з легким доступом та потужним захистом.
- ІТ-безпека. Розвиваються все більш досконалі моделі захисту даних, щоб забезпечувати безпеку проведення онлайн транзакцій у слотах онлайн або інших розважальних сервісах і використання персональних даних.
- Продукти інтелектуальної праці. Очікується, що саме інтелектуальні розробки з правом власності приносять величезний прибуток у цій сфері.

Актуальність цих напрямів лише підвищуватиметься. Компанії шукатимуть фахівців, здатних вирішувати завдання з цих питань. У айті є перспективи в нашій країні, включаючи напрям азартних ігор, і навіть з огляду на напружену обстановку, це все ще одна з найприбутковіших і стабільних сфер.



Фактори, які сприятимуть розвитку.

- Російське та Білоруське ІТ по суті померло. Китайське ІТ ще живе, але події та поведінка Китаю ставлять під великий сумнів можливість стратегічного розвитку сервісного ІТ як напрямку.

- Багато країн, які були типовими постачальниками таких послуг, зайняли нейтральну та проросійську позицію, тим самим поставили себе під удар, оскільки навіть після війни санкції знімати не будуть, а вторинні будуть тільки посилювати. Відповідно підмочена довіра буде робити їх не такими вже й очевидними стратегічними партнерами з напрямку ІТ.

- На особистому рівні, звичайно, підтримують, проте з бізнес-сторони це таки ризик вести з Україною зараз справи, проте це — тимчасовий стан. Активна фаза війни не буде йти роками. Як тільки активна фаза війни закінчиться, вони, навпаки, захочуть мати ще більше точок дотиків, оскільки замість того, щоб дати гроші — краще дати роботу. Таким чином з їхньої сторони буде і персональний вклад, і бізнес буде підсилений. Трансформація меседжу «Українці — сильна та хоробра нація, яка має сильну та хоробру армію» в «Українці — розумні та працьовиті фахівці, які не бояться вирішувати складні завдання».

Є три великих резерви для росту ІТ-бізнесу:

1. Спеціалісти, що вже в ІТ, і які можуть більше.
2. Спеціалісти, які не в ІТ, але хотіли, просто були недостатньо наполегливі, чи не було хорошої нагоди долучитись.
3. Спеціалісти, які не в ІТ, які не хотіли, але можуть.

Перша група цікава, проте це більше про середню ланку, що теж треба.

Друга та третя група найефективніші. Хронічною проблемою ІТ є дуже ускладнена робота з початківцями у більшості компаній. Природа цієї проблеми у тому, що це — сервісний бізнес. Тобто за людину має в тій чи іншій формі платити клієнт. Що означає, що людина має приносити хоч якусь користь з першої години праці. В частини компаній є різні методи, як полегшувати цей момент, проте для переважної більшості варіант

«закинути на проєкт, а там розберуться» не є прийнятний, як би всім цього не хотілось. Зі сторони потенційних кандидатів це призводить до замкнутого кола: нема навичок — нема роботи — нема роботи — нема розуміння, що треба вчити.

Україна таки буде в ЄС і буде мати інші драматичні покращення у діловій взаємодії з цивілізованим світом, що ще більше полегшить роботу ІТ.

Механізм «підтягування» людей без досвіду частково працює — як-не-як, галузь росте, але далеко не всі, хто хотіли — попадають.

Коли ми ставимо ціль 1 млн робочих місць цього року, то бачимо таку модифікацію рішень:

1. Керівництво компаній може зробити крок віри та збільшити фокус на навчання, попри просівший поточний ринок, з вірою у відновлення в найближчому майбутньому, враховуючи, що саме навчання теж займає час

2. У світі є частина організацій, яким не дуже комфортно давати гроші на зброю, щоб робити смерть ворогам, навіть якщо ці вороги — росіяни. Їм теж не дуже комфортно давати гроші на «рибку», тобто, відновлення цивільної інфраструктури. Проте їм дуже комфортно давати гроші на «сачок, щоб ловити рибку». Вони будуть якраз ідеальними меценатами, щоб превентивно запускати платні тренінги, які виключно при тісній співпраці з компаніями зможуть збільшити натренованих людей.

Третій пункт найцікавіший. Якщо поєднати людей, які вже в ІТ і мають трошки вільного часу, як менторів, з людьми, які не в ІТ, але мають багато вільного часу і дуже велику мотивацію, і це закрутити в комерційну обгортку — вийде напрочуд вдала комбінація.

Перспективи ІТ.

Від цілі в 1 мільйон до кінця року. Головна ідея — це горизонтальні структури з чітко вибудованою мотивацією учасників.

Проте треба буде дуже багато фінансових активів. Коли Україну фінанвують — це, звичайно, добре і приємно, проте значно краще, коли

ми їх заробимо самі, і багато, і будемо витратити на то, що ми вважаємо за потрібне, самі.

Цей підхід не є радикально новим, просто серйозний удар по економіці та радикальна мотивація діяти дає свіжий погляд на нього. Одна справа, на рівні людини давати волонтерам пару сотень гривень. Інша — давати пару тисяч доларів.

Радикальне посилення платіжної спроможності буде радикально посилювати наш потенціал. Тому заробляти багато — це не просто круто, це зараз є питанням життя і смерті. Бідна Україна може перемогти у цьому етапі війни. Проте багата Україна зробить перемогу у майбутньому етапі війни автоматичною та незворотною.

Таким чином, серед основних проблем, що перешкоджають швидкому розвитку інформаційних технологій в Україні, можна виділити такі.

1. Однією з головних проблем є якість навчання фахівців, зайнятих в ІТ-сфері. Для того щоб отримати висококваліфікованих фахівців, процес їх навчання необхідно забезпечити висококваліфікованими викладачами, сучасними технологіями та правильно організувати. 2. Міграція кваліфікованих фахівців, або так званий «витік мізків», який здебільшого спостерігається до країн Європи та США.

3. Низький внутрішній попит на розробки ІТ-сфери як наслідок надзвичайно низької платоспроможності більшої частини населення.

4. Порівняно низький рівень виробництва програмного забезпечення, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання, зовсім непомітна частка цих напрямів на світовому ринку.

5. Відсутність популяризації в ЗМІ. Це одночасно й незначна, й доволі суттєва проблема, яка перешкоджає розвитку. З одного боку, ЗМІ не так вигідно привертати увагу до ІТ-сфери, з іншого — це найбільш істотна можливість підняти інтерес молодого покоління до даної сфери. 6. Низька забезпеченість сучасною спеціалізованою технікою. Дитячі садки, школи, вищі навчальні заклади, державні установи мають гостру потребу в

модернізації комп'ютерного обладнання, що знижує швидкість упровадження та розповсюдження новітніх інформаційних технологій.

7. Збереження конфіденційності та надійність захисту даних є однією з проблем, актуальність якої щорічно зростає.

8. Проблеми із захистом інтелектуальної власності.

Незважаючи на розвинуте законодавче забезпечення, вирішення конфліктних ситуацій у судовому порядку все ще потребує значних часових та інших ресурсів. Зрозуміло, всі перераховані вище чинники негативно впливають на розвиток вітчизняної ІТ-галузі, однак шляхи вирішення цих проблем все ж таки існують. Передусім необхідно створити сприятливі умови для роботи висококваліфікованих фахівців та вживати заходів щодо запобігання відтоку мізків. Зниження податкового тиску та зменшення бюрократизації, що нині запроваджено для ІТ-підприємців, частково сприяють активізації діяльності з розроблення вітчизняного програмного забезпечення, однак не дає фахівцям упевненості в майбутньому, адже часті зміни в законодавстві – нормальне явище для будь-якої сфери діяльності в Україні. У цілому на даному етапі вирішення проблем ІТ-індустрії неможливе без подальшої участі держави. Забезпечення навчальних закладів комп'ютерною технікою, придбання сучасного ліцензійного програмного забезпечення, розроблення механізму взаємодії навчальних закладів та бізнесу, посилення інвестиційної привабливості, підвищення якості знань молодих спеціалістів ІТ-сфери, активізація внутрішнього попиту, стимулювання створення високотехнологічних стартапів – це лише частина питань, що нині постають перед ІТ-індустрією України.

Найбільш істотний внесок може здійснити розроблення спеціалізованих програм, спрямованих на вдосконалення українського ринку праці та фінансування тих досліджень, які відповідають науковим інтересам країни. Крім того, доцільно переглянути чинне законодавство й узгодити його з потребами ІТ-індустрії, зокрема розробити законодавство щодо діяльності стартапів, чітко прописати поняття та врегулювати інтереси різних

сторін інноваційного процесу в ІТ-сфері, а також узгодити ці положення з міжнародними нормами.

Висновки до 2 розділу: Сектор інформаційних технологій (ІТ) впродовж кількох десятиліть продовжує привертати суспільну увагу, перетворившись на окремий економічний та соціокультурний феномен в Україні.

До негативних факторів, що впливають на ситуацію на ринку праці вітчизняного ІТ-сектору, належать і глобальні виклики. Кризова економічна ситуація у світі, поштовхом для розгортання якої стала пандемія COVID-19, зумовила скорочення зайнятості у світових ІТ-компаніях. Хвиля звільнень, що розпочалася наприкінці 2022 р. у світовій ІТ-індустрії, набирає обертів: за перші три місяці 2023 р. без роботи залишилося 139 тис. працівників галузі. За даними НБУ, у 2022 році ІТ-індустрія забезпечила валютні надходження до української економіки на суму \$7,34 млрд. Обсяг експорту збільшився на \$400 млн у порівнянні з довоєнним 2021 роком, приріст склав 5,8%.

<http://btie.kart.edu.ua/article/view/149951>

Доволі непоганий результат, враховуючи, що показники багатьох інших експортоорієнтованих галузей складаються лише з від'ємних чисел.

Розвиток цифрової економіки залежить здебільшого від регуляторної політики держави та створення сприятливих умов для всіх основних стейкхолдерів — інноваторів, інвесторів, корпорацій. Поле, де держава може впливати, досить широке — від забезпечення правового захисту до прямого фінансування. Основними завданнями держави є: нормативно-правове регулювання (зокрема стандартизація), підготовка й перепідготовка кадрів, а також забезпечення доступу до капіталу.

Для цього Міністерством фінансів України розроблено проєкт Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки». CRS

передбачає щорічний автоматичний обмін інформацією для податкових цілей між державами – учасницями Багатосторонньої угоди.

У ході такого обміну, підзвітні фінансові установи (наприклад банки, страхові компанії, кредитні спілки тощо) мають збирати та повідомляти інформацію до компетентних органів своїх юрисдикцій по рахунках фізичних осіб, організацій, які є резидентами юрисдикцій – учасниць Багатосторонньої угоди («підзвітна особа»).

Також в ІТ-сфері для транзитних надходжень із-за кородоку використовують платіжні системи. Це допомагає більш швидко та ефективно приймати платежі від іноземних замовників.

Щодо державного регулювання у використанні таких засобів розрахунку, держава каже наступне: № 2888-ІХ, з 1 квітня 2023 року набрав чинності. Таким чином, на законодавчому рівні тепер це дозволено використання ФОПам в ІТ, що є платниками єдиного податку, для цілей розрахунків із замовниками платіжних систем, які використовують систему електронних грошей.

Проте, поміж стандартних фінансових розрахунків у визнаних валютах на міжнародному ринку, існують оборотні віртуальні активи (криптовалюта), що також досить часто використовується як засобом розрахунку в отриманні доходу від іноземних контрагентів. Державне регулювання щодо віртуальних активів досить не врегульоване, станом на 2023 рік.

Держава з приводу віртуальних активів. Віртуальний актив - нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження»

(№361-IX), віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати, та яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей.

Однак така відповідь не може вважатися ні повною, ні достатньою, оскільки вказаний вище закон розглядає їх лише під одним кутом та з певною метою, що сформульована в його преамбулі та загалом у назві. Вони є феноменом, який потребує ретельної уваги з боку законодавця, оскільки їх існування зачіпає фундаментальні основи цивільного права.

НБУ про віртуальні активи:

- оскільки криптовалюта, не існує у формі банкнот, монет, записів на рахунку, вона не може бути визначена грошима.

- оскільки криптовалюта не має прив'язки до грошової одиниці з жодної з держав, вона не може бути визнана валютою або законним платіжним засобом іноземної держави, та не ж цінність у трактуванні іншої держави.

- оскільки криптовалюта не випускається банком і не ж грошовим зобов'язанням певної особи, вона не може бути визнана електронними грошима.

Водночас недоліки правового регулювання в цій сфері можуть дорого коштувати суспільству, оскільки вони здатні створити ризики для власників і володільців вже відомих об'єктів цивільного права, а також для суспільства.

В Україні вже майже рік, як ухвалили закон «Про віртуальні активи». Втім, повноцінної легалізації ринку цифрових валют і досі не відбулося, а закон не почав функціонувати. Для набуття чинності закону, що був ухвалений минулого року, потрібно було внести зміни до Податкового кодексу.

Для ІТ-компаній 2023 рік приніс багато змін. Найболючішою є скасування податкової пільги з 1 січня 2023 року. Зокрема, завершився

термін звільнення від сплати ПДВ операцій з постачання програмної продукції, який діяв з 2013 року.

Тож з 1 січня 2023 року за постачання програмної продукції доведеться нараховувати ПДВ. З погляду адміністрування ПДВ в Україні вважають одним із найскладніших податків.

Податкову пільгу не продовжили через дві проблеми.

Перша — це недоотримані податкові надходження. У владі вважають, що в минулі роки ця пільга для ІТ-компаній призводила до втрати бюджетом додаткових мільярдів гривень.

Друга - Мінфін полягає в тому, що продовження дії пільги з ПДВ для програмної продукції суперечить директиві ЄС щодо цього податку. На думку влади, це може стати перешкодою на шляху до вступу в Євросоюз.

Незважаючи на розвинуте законодавче забезпечення, вирішення конфліктних ситуацій у судовому порядку все ще потребує значних часових та інших ресурсів. Зрозуміло, всі перераховані вище чинники негативно впливають на розвиток вітчизняної ІТ-галузі, однак шляхи вирішення цих проблем все ж таки існують. Передусім необхідно створити сприятливі умови для роботи висококваліфікованих фахівців. Зниження податкового тиску та зменшення бюрократизації, що нині запроваджено для ІТ-підприємців, частково сприяють активізації діяльності з розроблення вітчизняного програмного забезпечення, однак не дає фахівцям упевненості в майбутньому.



## РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОДАЛЬНОШО РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ІТ-БІЗНЕСУ

### 3.1. Врегулювання платієних систем як засобів розрахунку на міжнародному ринку.

Електронні платіжні системи, або системи електронних платежів (англ. *electronic payment systems*), призначені для здійснення платіжних операцій у інтернеті. За допомогою платіжної системи можна здійснювати розрахунок за товари та послуги проектів і сервісів.

Платіжні системи в Україні працюють на основі співпраці з банками та іншими фінансовими установами. Користувачі можуть відкрити рахунок в банку, підключити його до платіжної системи та використовувати її сервіси для здійснення різних

Для ІТ-ком'юніті електронні гаманці типу Wise та PayPal вже стали чи не одним із найзатребуваніших розрахункових інструментів як для оплати послуг, так і для отримання винагороди за їх діяльність.

Та коли в країнах ЄС використання платіжних систем вже давно регламентовано і є офіційним та легальним, то в Україні все ще найбезпечніший та найлегальніший варіант фінансової взаємодії залишаються класичні банківські рахунки. В Україні використання Wise та PayPal завжди асоціювалося з ризиками, пов'язаними з втратою права на використання спрощеної системи оподаткування та донарахуванням податків (18% ПДФО та 1,5% військовий збір).

Відповідно до п. 291.6 ст. 291 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) платники єдиного податку першої – третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій чи безготівковій).

Довгий час було багато суперечок: чи можна розрахунки через платіжні системи вважати грошовими та чи є вони дозволеними для платників на спрощеній системі?

Згідно ст. 3 Закону України «Про платіжні послуги», що набрав чинності з 1 серпня 2022 року, грошові кошти існують в Україні у готівковій та безготівковій формах, а також грошові кошти включають електронні гроші та цифрові гроші, що існують лише в безготівковій формі. А відповідно до ст. 64 цього Закону розширено перелік рахунків з урахуванням нових форм розрахунків: до рахунків тепер відносяться також і електронні гаманці. Тому можемо зробити висновок, що фізичні особи-підприємці не порушують п. 291.6 ст. 291 ПКУ, отримуючи оплату у вигляді електронних грошей через платіжні системи.

Проте чи дозволено здійснювати зовнішньоекономічну діяльність із застосуванням платіжних систем?

Тут ситуація складніша, адже згідно п. 16 розділу I Постанови правління НБУ № 5 від 02.01.2019 розрахунки за зовнішньоекономічними операціями здійснюються виключно через рахунки в банках.

Тож чи можна вважати, що PayPal, Wise, Revolut та Payoneer підпадають під визначення «банку», передбачене в ЗУ «Про банки та банківську діяльність»? Навряд чи, адже банківської ліцензії у цих платіжних систем немає, окрім Revolut, що має банківську ліцензію ЄС та зараз намагається отримати ліцензію Великобританії. Також варто вказати на те, що в п. 12 ст. 71 Закону України «Про платіжні послуги» зазначено: платіжна система має право здійснювати діяльність в Україні з дня внесення Національним банком України відомостей про неї до Реєстру платіжної інфраструктури. Жодна з перелічених платіжних систем на сьогоднішні не внесена до Реєстру.

Але, як показує практика, багато підприємців продовжують користуватись цими платіжними системами, хоча й існує загроза нарахування штрафу на такі платежі у вигляді 15-відсоткової ставки єдиного податку, а також анулювання статусу платника ЄП.

Для мінімізації податкових ризиків рекомендація:

- відкрити у платіжних системах саме бізнес-рахунки, а це є доказом того, що ви збираєтесь отримувати надходження у підприємницьких цілях;
- зберігайте первинну документацію: договори, інвойси, акти, банківську виписку з платіжних систем та українських рахунків;
- приймайте гроші на цей бізнес-акаунт за інвойсами чи договорами, із обов'язковим вказанням призначення платежу як оплати послуг;
- перерахуйте іноземний дохід на ваш український підприємницький рахунок і запишіть суму у книгу доходів за курсом НБУ на дату зарахування коштів через платіжну систему.

Важливо, що PayPal можуть використовувати тільки фізичні особи, українські підприємці відкрити бізнес-рахунок наразі не мають можливості. A Revolut дозволяє зареєструвати бізнес-рахунок тільки за умови, що ви українець, який перебуває за кордоном. Найбільшою популярністю серед українців користуються саме Wise та Payoneer. У 2012 році Payoneer отримала ліцензію від Європейської комісії, що надало їй статус фінансової установи для проведення фінансових операцій із контрагентами, а згідно п.3 ст. 4 Закону «Про валюту та валютні операції» резиденти України мають право відкривати рахунки в іноземних фінансових установах та здійснювати через такі рахунки валютні операції. Тому, на наш погляд, ця платіжна система є легальною та найбільш безпечною для використання ФОП-ами.

Ще одним поширеним серед підприємців є питання щодо обов'язковості повернення валютної виручки в Україну з рахунків в іноземних банках, адже п.1 ст.2 Закону України «Про валюту та валютні операції» дозволяє фізичним та юридичним особам відкривати рахунки в іноземних фінансових установах. Розглянемо думку податківців.

У листі від 04.07.2022 № 5064/Г/99-00-24-03-03-09 ДПСУ зазначає, що кошти за операціями суб'єктів господарювання – резидентів, зокрема, з експорту товарів (послуг), підлягають зарахуванню на рахунки резидентів у банках України (що також витікає з п.23 розділу II Постанови правління НБУ № 5 від 02.01.2019).

Якщо підприємець – платник єдиного податку не повертає іноземну виручку з рахунку іноземного банку на рахунок, відкритий у банку України, то такі надходження не можна вважати підприємницьким доходом, а тому вони оподатковуються за правилами, встановленими для фізичних осіб, тобто за ставками 18% ПДФО та 1,5% військовим збором. Водночас зг. пп. 5 п.1 Постанови Правління НБУ № 67 від 14.05.2019 при експорті послуг, робіт (крім транспортних і страхових послуг та/або робіт), прав інтелектуальної власності строк повернення валютної виручки в Україну не обмежений. Хоч ця Постанова і не передбачає скасування обов'язку колись все-таки зарахувати ці кошти на український рахунок.

Ризиковість цих положень підзаконного регулювання НБУ обумовлюється ще й тим, що контрольний орган уже посилався на них в ІПК від 21 січня 2022 року №100/ІПК/99-00-04-03-03-06 та в листі ДПС від 4 липня 2022 року №5064/Г/99-00-24-03-03-09, де є посилання на постанову НБУ №5 від 2 січня 2019 року.

Отже, відкриття ФОП-ІТ, які надають послуги іноземним замовникам, бізнес-акаунтів в установах електронних грошей не позбавлене ризиків, бо підзаконне регулювання ще не приведене у відповідність до законодавчих новацій.

Потрібно відзначити, що, виходячи з прикінцевих та перехідних положень закону №2888, НБУ "рекомендували" (точне законодавче формулювання) привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим законом.

По-перше, головна проблема полягає в тому, що ФОП отримує оподатковуваний дохід не напряму від покупців/клієнтів, а через посередника у вигляді Payoneer, і фактично дохід ФОП в момент отримання оплати від покупця/клієнта взагалі у електронний гаманець не контролюється ні НБУ, ні ДПС. Тому що він отримується не на банківські рахунки. В даному разі ФОП отримує дохід у вигляді записів в електронному гаманці іноземної платіжної системи, не зареєстрованої в Україні.

По-друге, коли ФОП вирішує вивести електронні гроші з системи PayPal на свій поточний рахунок, він може довільно регулювати кількість виведеної валюти та дату такого виведення, фактично впливаючи на суму єдиного податку або ПДФО, які він буде сплачувати у певному звітному періоді. Адже під оподаткування в Україні підпадає лише та сума валюти, яка була виведена на валютний рахунок ФОП в українському банку. Решта коштів, що залишилися в електронному гаманці PayPal, під оподаткування ще не підпадають і можуть взагалі уникнути оподаткування, якщо вони так і не будуть переведені у грошову форму, а будуть витрачені безпосередньо з електронного гаманця без конвертації у грошову форму.

По-третє, для ФОП-«єдинників» є ризик того, що податківці не визнають оплати покупців/клієнтів на гаманець PayPal оплатами в грошовій формі. Адже на валютний рахунок ФОП заходить не оплата від покупців/клієнтів, а грошові кошти в обмін на електронні гроші в гаманці PayPal, який належить самому ФОП.

І навіть якщо показати що ви кошти вивели одразу день в день як вони вам зайшли на електронний гаманець, то все одно в єдинника буде суттєве порушення - а саме використання не грошової форми розрахунків, бо оплата пройшла через формування електронних грошей емітент яких в Україні не зареєстрований, що і буде порушенням. п. 291,6 ПК України.

Відповідно до п. 291.6 ПКУ платники єдиного податку першої - третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій).

Таким чином, приймання оплати у вигляді поповнення електронного гаманця податківці розглядають як не грошову форму розрахунків, наслідок чого - припинення реєстрації платника ЄП та донарахування розміру податку.

Таким чином, використання легальне PayPal можливе якщо фоп на загальній системі оподаткування, або як фізична особа (без реєстрації фоп),

але податок тоді буде 18% від оподаткованого доходу (ПДФО), 1.5% військовий збір для фізичної особи, а якщо ФОП загальник то до вище вказаного додаємо ще 22% ЄСВ.

### 3.2. Оборотні віртуальні ативи з боку чиного законодавства

Криптовалюти та операції з ними в податковому законодавстві України не врегульовані. Водночас, провівши ґрунтовний системний аналіз цивільного законодавства, можна зробити висновок, що для цілей оподаткування криптовалюти є товаром у вигляді нематеріального активу. Відповідно, аналіз податкових наслідків операцій з криптовалютами доцільно здійснювати, виходячи з такої кваліфікації криптовалют.

Україна може стати першою в Європі країною, що імплементувала європейські норми регулювання віртуальних активів. Останні кроки – оновлення закону 2021 року «Про віртуальні активи» та ухвалення змін до Податкового кодексу, що дозволять державі оподатковувати операції з криптовалютами.

Обидва пули змін уже напрацьовані. Законопроект про оподаткування презентують 14 червня. «Сподіваюся, закон ухвалять у вересні, а запрацює він уже з 2024-го», – каже член Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку.

Що про новації думає криптоком'юніті та чи стане це останнім кроком на шляху до легалізації криптовалют в Україні?

Правила обігу та оподаткування для криптовалют

У разі ухвалення Верховною Радою оновлене законодавство про віртуальні активи матиме такі ключові позиції.

- Регуляторами ринку виступатимуть Національний банк.
- За видами віртуальні активи розподілятимуться на три категорії: токени електронних грошей, токени з прив'язкою до активів, інші віртуальні активи.

- Для публічної пропозиції (випуску) tokenів із прив'язкою до активів на торгах емітент має бути авторизованою юридичною особою. Для авторизації юрособа має оформити білу книгу (по суті проспект емісії).
- Ставку оподаткування – 18% з інвестиційного прибутку та військовий збір 1,5%. Умова для сплати податку – якщо загальний фінансовий результат операцій з інвестактивами має позитивне значення, а отримані внаслідок цих операцій віртуальні активи перебувають у власності платника до 365 днів.

Так, 17.02.2022 Верховна Рада України прийняла Закон «Про віртуальні активи» (далі – «Закон»), який набере чинності після прийняття змін до Податкового кодексу України, що стосуватимуться оподаткування операцій з віртуальними активами.

Законом визначається, що криптовалюти відносяться до «віртуальних активів» та є нематеріальними об'єктами цивільних прав. Тобто фактично законодавець відніс їх до оборотних активів, які можуть бути об'єктами угод та мати конкретних власників.

При цьому Закон заборонив використання віртуальних активів у якості платіжного засобу та у якості предмету обміну на майно чи товари, роботи чи послуги. Такою заборонаю Закон суттєво обмежив випадки використання віртуальних активів у межах юридичної площини України. Це може мати наслідком позаправове врегулювання сторонами таких відносин, без тих прав, гарантій та обов'язків, які вони могли б мати згідно з цивільним законодавством України.

Також варто зазначити, що здійснення операції з криптовалютами за відсутності попередньо отриманої індивідуальної податкової консультації може призвести до податкових донарахувань та застосування штрафних санкцій.

З початком широкомасштабної війни багато ФОП ІТ-спеціалістів були змушені змінити рахунки, на які надходять кошти за послуги. Хтось

змушений перейти на платіжні сервіси Wise, Payoneer тощо, а хтось вирішив перейти на використання криптовалюти.

З платіжними сервісами все більш-менш зрозуміло. Поки що надходження на такі сервіси достатньо своєчасно вносити у дохід. Вказавши дату надходження, суму за інвойсом, валюту надходження— ці доходи будуть автоматично внесені до книги обліку доходів.

З крипвалютою все набагато складніше. Багато ФОП вважають, що криптовалюта має такий же саме статус, що й звичайна гривня або валюта — це не так. Адже, платники на спрощеній системі оподаткування мають право розраховуватися (отримувати прибуток) лише грошима. Бартерні операції (коли гроші не беруть участі в операції, а товар/послуга обмінюється на інший товар/послугу) на спрощеній системі заборонені. Тому, можливість отримувати дохід від діяльності з криптовалютою ФОП на спрощеній системі оподаткування не врегульовано.

Іноді, зустрічаються поради, щоб ФОП додав КВЕДи, і тоді усе буде ок:

- 64.19. — Інші види грошового посередництва (тут може знадобитися ліцензія НБУ);
- 66.19. — Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування (ФОП на спрощеній системі оподаткування заборонено займатися фінансовим посередництвом),

але, ці КВЕДи, наразі, повною мірою не легалізують саме прийом криптовалюти у якості оплати за товари або послуги. Адже криптовалюта як була, так і залишається товаром, а, як ми пам'ятаємо, бартер на спрощеній системі заборонений.

Податкова вважає, що криптовалюта не має чіткого правового статусу в Україні та, тому, не надає конкретної відповіді на питання можна здійснювати розрахунки криптовалютою на спрощеній системі або ні (дуже часто переадресовуючи це питання на Національний банк України). Але, під



час перевірки податкова, скоріш за все, буде розглядати криптовалюту як товар.

Якщо податкова визнає операції з криптовалютою порушенням умов знаходження на спрощеній системі оподаткування — ваш ФОП можуть позбавити статусу платника єдиного податку (заднім числом, з першого числа кварталу наступного за кварталом у якому здійснено порушення) та всі доходи отримані після цього будуть оподатковуватися за ставкою 15%.

Внесення криптовалюти, оціненої за ринковою вартістю, до статутного капіталу української компанії з подальшим продажем корпоративних прав може здатися цікавим варіантом податкового планування. Однак варто звернути увагу на те, що при оподаткуванні операцій з інвестиційними активами врахуванню підлягають лише документально підтверджені витрати. Отже, якщо криптовалюту придбали, то витрати на придбання інвестиційного активу важко буде врахувати. Таким чином, у разі продажу корпоративних прав фізичною особою-засновником оподаткуванню може підлягати позитивна різниця між отриманою сумою продажу та витратами на придбання крипти.

Водночас, якщо новостворена юридична особа ще раз внесе крипту до статутного капіталу своєї дочірньої компанії за ціною її отримання та продасть корпоративні права своєї «дочки» за їх номінальною вартістю, в такому випадку материнська компанія може отримати грошові кошти, які не підлягатимуть оподаткуванню. Проте такі операції можуть розглядатися як очевидне зловживання та структурування операцій з метою отримання податкової вигоди.

Можливо, дещо пізніше, в Україні легалізують криптовалюту, як платіжний засіб та нею можна буде розраховуватися ФОПам на спрощеній системі оподаткування між собою (хоча мені здається, що податкова буде не дуже рада — розрахунки криптовалютою важче відстежити, ніж просте перерахування грошей на банківський рахунок ФОП). Але, зараз маємо те, що маємо.

Податківці в роз'ясненні в категорії 107.05 ЗІР наголосили, що ФОП — платник ЄП не може отримувати дохід в криптовалюти, оскільки сьогодні криптовалюта не має визначеного правового статусу в Україні, зокрема відсутня нормативна база для її класифікації та регулювання операцій з нею. Також податківці нагадали, що за приписами п. 291.6 ПКУ платники ЄП груп 1–3 мають здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі — готівковій або безготівковій (у тому числі з використанням електронних грошей).

### 3.3. Перехід ІТ-бізнесу в правовий режим Дія Сіті

В Україні з лютого 2022 року запущено спеціальний правовий режим для ІТ-індустрії під назвою "Дія.Сіті". Очікується, що він стане однією з найкращих податкових систем для технологічних компаній та надасть можливість сплачувати значно менші суми податків з одночасним інвестуванням в розвиток ІТ-сфери.

Дія City — це сприятливе економічне середовище всередині країни, в якому український сектор високих технологій зможе повністю реалізувати свій потенціал і зробити український ІТ-бізнес конкурентоспроможним на міжнародній арені. Таким чином, Коротко кажучи Дія City — це найкоротший шлях ІТ-індустрії.

Українські айтішники безумовно одні з найкращих у світі. Більша частина з них працюють в аутсорсингових компаніях. З кожним роком ІТ-сектор в Україні стрімко зростає. За офіційними даними у 2020-21 роках кількість ІТ-компаній у країні зросла на 22% - з комп'ютерними послугами, на 10% - з інформаційними. Саме тому стимулювання розвитку української ІТ-індустрії шляхом створення більш гнучкого правового та податкового поля є передумовою залучення іноземних інвестицій, що, в свою чергу, дозволить створити більш прозорі та конкурентні умови ведення бізнесу.

Серед основних переваг Дія City:

- Безпека ведення бізнесу: без корупційних схем
- Можливості для венчурного інвестування
- Віртуальна бізнес-країна з гнучкими умовами
- STEM-освіта світового рівня в Україні
- інтелектуальна власність захищена.

Існує ще один позитивний момент: "Дія.Сіті" передбачає залучення іноземних інвестицій в Україну, що значно вплине на зростання ВВП.

Головне з закону про ДіяCity:

- Кількість гіг-контрактерів у компанії-резидента Дія Сіті має бути не меншою за 9.

- Середній розмір оплати праці гіг-контрактерів має становити щонайменше еквівалент 1200 євро.

- Компанія-резидент ДіяCity має здійснювати діяльність за, так званими, ІТ КВЕДами, які включають:

\* діяльність з проектування (конструювання), дослідження, тестування (випробування) технологій, пристроїв і систем робототехніки з використанням комп'ютеризованих систем управління;

\* забезпечення кібербезпеки інформаційно-комунікаційних систем, програмних продуктів та інформації, що в них обробляється;

\* діяльність постачальника послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів;

\* діяльність організаторів кіберспортивних змагань, кіберспортивних команд, спеціалізованих комп'ютерних центрів та/або клубів, призначених для проведення кіберспортивних змагань, а також студій трансляцій кіберспортивних змагань;

\* проведення маркетингових кампаній та надання рекламних послуг з використанням програмного забезпечення, розробленого за участю резидента Дія City, у мережі Інтернет та/або на пристроях користувачів;

\* дослідження та експериментальні розробки у сфері природничих і технічних наук щодо інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій;

\* оброблення даних і пов'язана із цим діяльність, крім надання інфраструктури для оброблення даних та розміщення (хостингу) і послуг з розміщення (хостингу), та діяльність веб-порталів;

\* освітня діяльність у галузі інформаційних технологій;

\* надання програмних продуктів, у тому числі комп'ютерних ігор, у режимі «онлайн» та надання веб-послуг із доставки програмних додатків, включаючи розповсюдження примірників (копій, екземплярів) програмного забезпечення у електронній формі, у тому числі комп'ютерних ігор, його елементів, оновлень, доповнень та розширень функціоналу;

\* видання комп'ютерних ігор, а також іншого програмного забезпечення;

\* комп'ютерне програмування, консультування з питань інформатизації, діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням.

- Дохід від діяльності за “ІТ КВЕДами” має складати щонайменше 90% доходу компанії-резидента ДіяCity.

Вибір оптимальних моделей структурування ІТ-компаній з точки зору оподаткування займає неперервне місце у бізнес-плануванні. Адже, грамотний підхід не лише оптимізує оподаткування, а й мінімізує ризики виникнення податкових проблем в майбутньому та впливає на інвестиційну привабливість компанії з точки зору прозорості ведення бізнесу.

Активний розвиток цифрових технологій поставив перед законодавцем нові завдання та виклики, щодо створення особливих умов для ІТ-компаній та можливості використання досвіду іноземних країн. Так, з 2022 року було впроваджено особливий правовий та податковий режим “Резиденство Дія City”. Впровадження відповідного режиму відбулося в рамках Закону України “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні” №

1667-ІХ від 15.07.2021 та супроводжувалося відповідними змінами до податкового законодавств

Таким чином, особливий податковий режим починає діяти не з моменту внесення юридичної особи до реєстру Дія Сіті, а з першого числа місяця, наступного за кварталом, у якому юридична особа була внесена до реєстру Дія Сіті та подала відповідну заяву до податкових органів.

Отже, Резиденство Дія Сіті надає нові можливості та інструменти застосування надбання іноземного досвіду та особливі податкові умови. Для детальної консультації з приводу структурування вашої компанії та податкового навантаження для Резидентів Дія Сіті – звертайтеся до АО «Бачинський та партнери».

З метою забезпечення, наприклад інтересів інвестора, від недобросовісності продавця частки у статутному капіталі компанії та подальших втрат, законом передбачена можливість використання забезпечення сплати компенсації або неустойки за збитки, пов'язані з наданням неправдивих запевнень (наприклад, відсутність боргів) або в разі настання передбачених договором обставин, не пов'язаних з порушенням зобов'язань.

На мою думку імплементація елементів англійського права в українське законодавство є сприятливою умовою для створення комфортної та зрозумілої юрисдикції для ведення ІТ-бізнесу в Україні.

Таблиця 3.1.

ІТ-компанії що вже стали резидентами Дія Сіті

Юридична особа	Розмір компанії
ТОВ «РІФЕЙС УКРАЇНА»	200–800
ТОВ «Руш Леб»	21–80
ТОВ «ЕЙСІ ДІСІ ПРОЦЕСІНГ»	81–200
ТОВ «НІКС СОЛЮШЕНС»	понад 1500
ТОВ «СОФТСЕРВ ТЕХНОЛОГІЇ»	понад 1500
ТОВ «СІГМА СОФТВЕА ДС»	понад 1500

ТОВ «ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМА РІА»	200–800
ТОВ «ХІТ ГЕЙМЗ КОМПАНІ»	21–80
ТОВ «ПЛАРИУМ ЮКРЕЙН»	800–1500

Які позитивні моменти від «Дія city» для держави?

- ІТ- компанії зможуть показувати свої прибутки в повній мірі, що дасть можливість для залучення нових інвестицій;
- наповнення золотовалютним запасом скарбниці та збільшення грошового обігу всередині країни;
- контроль фінансових потоків, адже ІТ-компанії одні з найбільш прибуткових.

Не дивлячись на запевнення на етапах розробки законопроекту про включення положень щодо попереднього погодження кримінально-процесуальних дій щодо резидентів «Дія Сіті», жодних змін до кримінально-процесуального законодавства не відбулося. Тому від послуг адвоката у кримінальному процесу відмовлятися не слід, як і від загалом від адвокатських послуг, адже гарантія невтручання держави у діяльність резидентів «Дія Сіті» носить достатньо загальний характер.

Прийнятий Закон про «Дія Сіті» мав за мету забезпечити зміни правового регулювання у питаннях режиму оподаткування, форм взаємодії із ІТ спеціалістами, державних гарантій та взаємодії із органами державної влади та питань здійснення самоврядування резидентами «Дія Сіті».

Режим оподаткування є одним із ключових у розумінні перспектив вступу до «Дія Сіті», проте до прийняття законопроекту № 5376 ми не можемо визначити остаточне законодавче врегулювання цього питання.

Особлива форма найму резидентами Дія Сіті фізичних осіб на умовах гіг-контракту є новою для правовідносин у сфері ІТ бізнесу, адже поєднує між собою як ознаки цивільних, так і трудових правовідносин, проте за своєю суттю не запроваджує нічого нового для вже існуючого співробітництва між ІТ компаніями та спеціалістами. Проте договори про

неконкуренцію, непереманювання та нерозголошення можуть викликати більше уваги ІТ спеціалістів, через потенційні зловживання їх умовами самим компаніями.

Державні гарантії щодо взаємодії із органами державної влади пропонують переваги для резидентів «Дія Сіті» у питаннях позапланових перевірок, а ось у кримінальному процесі жодних пільг для галузі немає. Саме тому адвокатський супровід ІТ бізнесу у питаннях взаємодії з органами державної влади не втрачає своєї актуальності.

Резидентство в «Дія Сіті» може ставати аргументом для майбутніх інвесторів завдяки вимогам до прозорості ведення бізнесу и здійснення фінансових операцій за певними стандартами звітності, що вимагає вільна економічна зона. При цьому перед прийняттям рішень щодо вступу до «Дія Сіті» має місце проведення відповідного юридичного аудиту компанії для визначення усіх ризиків, перспектив або плану дій для вступу.

Висновки до 3 розділу: Платіжні системи в Україні працюють на основі співпраці з банками та іншими фінансовими установами. Користувачі можуть відкрити рахунок в банку, підключити його до платіжної системи та використовувати її сервіси для здійснення різних

Для ІТ-ком'юніті електронні гаманці типу Wise та Payoneer вже стали чи не одним із найзатребуваніших розрахункових інструментів як для оплати послуг, так і для отримання винагороди за їх діяльність.

Відповідно до п. 291.6 ст. 291 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) платники єдиного податку першої – третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій чи безготівковій).

Згідно ст. 3 Закону України «Про платіжні послуги», що набрав чинності з 1 серпня 2022 року, грошові кошти існують в Україні у готівковій та безготівковій формах, а також грошові кошти включають електронні гроші та цифрові гроші, що існують лише в безготівковій формі. Проте чи

дозволено здійснювати зовнішньоекономічну діяльність із застосуванням платіжних систем?

Закону України «Про валюту та валютні операції» дозволяє фізичним та юридичним особам відкривати рахунки в іноземних фінансових установах. Розглянемо думку податківців. У листі від 04.07.2022 № 5064/Г/99-00-24-03-03-09 ДПСУ зазначає, що кошти за операціями суб'єктів господарювання – резидентів, зокрема, з експорту товарів (послуг), підлягають зарахуванню на рахунки резидентів у банках України (що також витікає з п.23 розділу II Постанови правління НБУ № 5 від 02.01.2019).

Для мінімізації податкових ризиків рекомендація:

- відкрити у платіжних системах саме бізнес-рахунки, а це є доказом того, що ви збираєтесь отримувати надходження у підприємницьких цілях;
- зберігайте первинну документацію: договори, інвойси, акти, банківську виписку з платіжних систем та українських рахунків;
- приймайте гроші на цей бізнес-акаунт за інвойсами чи договорами, із обов'язковим вказанням призначення платежу як оплати послуг;
- перерахуйте іноземний дохід на ваш український підприємницький рахунок і запишіть суму у книгу доходів за курсом НБУ на дату зарахування коштів через платіжну систему.

Щодо криптовалюти та операції з ними в податковому законодавстві України не врегульовані. Водночас, провівши ґрунтовний системний аналіз цивільного законодавства, можна зробити висновок, що для цілей оподаткування криптовалюти є товаром у вигляді нематеріального активу. Відповідно, аналіз податкових наслідків операцій з криптовалютами доцільно здійснювати, виходячи з такої кваліфікації криптовалют. Україна може стати першою в Європі країною, що імплементувала європейські норми регулювання віртуальних активів. Останні кроки – оновлення закону 2021 року «Про віртуальні активи» та ухвалення змін до Податкового кодексу, що дозволять державі оподатковувати операції з криптовалютами. Так, 17.02.2022 Верховна Рада України прийняла Закон «Про віртуальні активи»



(далі – «Закон»), який набере чинності після прийняття змін до Податкового кодексу України, що стосуватимуться оподаткування операцій з віртуальними активами.

Законом визначається, що криптовалюти відносяться до «віртуальних активів» та є нематеріальними об'єктами цивільних прав. Тобто фактично законодавець відніс їх до оборотних активів, які можуть бути об'єктами угод та мати конкретних власників.

При цьому Закон заборонив використання віртуальних активів у якості платіжного засобу та у якості предмету обміну на майно чи товари, роботи чи послуги. Такою заборonoю Закон суттєво обмежив випадки використання віртуальних активів у межах юридичної площини України. Це може мати наслідком позаправове врегулювання сторонами таких відносин, без тих прав, гарантій та обов'язків, які вони могли б мати згідно з цивільним законодавством України.

Іноді, зустрічаються поради, щоб ФОП додав КВЕДи, і тоді усе буде ок:

- 64.19. — Інші види грошового посередництва (тут може знадобитися ліцензія НБУ);
- 66.19. — Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування (ФОП на спрощеній системі оподаткування заборонено займатися фінансовим посередництвом),

але, ці КВЕДи, наразі, повною мірою не легалізують саме прийом криптовалюти у якості оплати за товари або послуги. Адже криптовалюта як була, так і залишається товаром, а, як ми пам'ятаємо, бартер на спрощеній системі заборонений.

Податкова вважає, що криптовалюта не має чіткого правового статусу в Україні та, тому, не надає конкретної відповіді на питання можна здійснювати розрахунки криптовалютою на спрощеній системі або ні (дуже часто переадресовуючи це питання на Національний банк України). Але, під

час перевірки податкова, скоріш за все, буде розглядати криптовалюту як товар.

Внесення криптовалюти, оціненої за ринковою вартістю, до статутного капіталу української компанії з подальшим продажем корпоративних прав може здатися цікавим варіантом податкового планування. Однак варто звернути увагу на те, що при оподаткуванні операцій з інвестиційними активами врахуванню підлягають лише документально підтверджені витрати. Отже, якщо криптовалюту придбали, то витрати на придбання інвестиційного активу важко буде врахувати. Таким чином, у разі продажу корпоративних прав фізичною особою-засновником оподаткуванню може підлягати позитивна різниця між отриманою сумою продажу та витратами на придбання кріпти.

Попри всі ці законодавчі норми в Україні з лютого 2022 року запущено спеціальний правовий режим для ІТ-індустрії під назвою "Дія.Сіті". Очікується, що він стане однією з найкращих податкових систем для технологічних компаній та надасть можливість сплачувати значно менші суми податків з одночасним інвестуванням в розвиток ІТ-сфери.

Дія City — це сприятливе економічне середовище всередині країни, в якому український сектор високих технологій зможе повністю реалізувати свій потенціал і зробити український ІТ-бізнес конкурентоспроможним на міжнародній арені. Таким чином, Коротко кажучи Дія City — це найкоротший шлях ІТ-індустрії.

Серед основних переваг Дія City:

- Безпека ведення бізнесу: без корупційних схем
- Можливості для венчурного інвестування
- Віртуальна бізнес-країна з гнучкими умовами
- STEM-освіта світового рівня в Україні
- Твоя інтелектуальна власність захищена.

Вибір оптимальних моделей структурування ІТ-компаній з точки зору оподаткування займає непосереднє місце у бізнес-плануванні. Адже,

грамотний підхід не лише оптимізує оподаткування, а й мінімізує ризики виникнення податкових проблем в майбутньому та впливає на інвестиційну привабливість компанії з точки зору прозорості ведення бізнесу.

З метою забезпечення, наприклад інтересів інвестора, від недобросовісності продавця частки у статутному капіталі компанії та подальших втрат, законом передбачена можливість використання забезпечення сплати компенсації або неустойки за збитки, пов'язані з наданням неправдивих запевнень (наприклад, відсутність боргів) або в разі настання передбачених договором обставин, не пов'язаних з порушенням зобов'язань.

## ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Цифрова економіка — це система економічних та соціальних відносин, які формуються на навичках інформаційно-комп'ютерних технологій для ефективного виробництва, продажу та постачання продуктів та здійсненні ділових операцій на ринку.

Метою цифрової трансформації соціальної сфери є забезпечення європейських стандартів функціонування та надання послуг, зміцнення фінансової стабільності, підвищення прозорості соціальної сфери, а також оптимізації її адміністративних витратів.

Напрями та завдання комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення на основі єдиних підходів, стандартів та технологій. Форма економічної активності, яка виникає завдяки мільярду прикладів мереживої взаємодії людей, підприємств, пристроїв, даних і процесів.

Стрімкий розвиток цифрової економіки в деяких зарубіжних країнах зумовив формування у цих державах нормативно-правового підґрунтя, що стало основою регулювання основних та найбільш важливих складових цифрової економіки.

ІТ-бізнес в Україні сформувався завдяки добрій інженерній освіті, яку викладають в університетах великих міст ще з радянських часів. Студентам та викладачам було не дуже складно освоїти комп'ютер і мови програмування, вирішувати спочатку інженерні задачі і потім прикладні задачі бізнесу.

З появою персональних ПК, електронних документів, баз даних та інтернету, в багатьох сферах бізнесу з'явилися можливості для оптимізації своєї операційної діяльності і розширення бізнесу, а також виникло багато нових сфер і професій у сфері інформаційних технологій.

Класифікація ІТ-підприємств дає змогу не тільки орієнтуватися в різноманітні суб'єктів сфери ІТ-бізнесу, але й встановлювати взаємозв'язки.

між різними ІТ-підприємствами, виявляти основні операції, які вони здійснюють та знання специфіки проходження яких необхідне для раціональної організації бухгалтерського обліку. Як правило, виділення видів ІТ-підприємств здійснюється за їх спеціалізацією та переліком послуг.

Якщо детально розбиратися у видах ІТ-компаній, то на сьогодні можна виділити два основні види, а саме:

- продуктові компанії;
- сервісні компанії.

Таких ІТ-компаній в Україні доволі багато. Все через те, що майже будь-яке підприємство на сьогодні розуміє, що йому потрібно мати свій сайт, мобільний додаток, інтернет-магазин тощо. Але зазвичай суб'єкти господарювання власних ресурсів для розробки такого ІТ-продукту не мають.

Основне регулювання цифрової економіки та ІТ-бізнесу здійснює міністерство цифрової трансформації України (Мінцифра) — центральний орган виконавчої влади, який відповідає за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних, національних електронних інформаційних ресурсів, інтероперабельності — взаємодії мережевих систем бази уніфікованих інтерфейсів або протоколів, впровадження електронних послуг та розвиток цифрової грамотності громадян. Створене у вересні 2019 року.

Розвиток цифрової економіки залежить здебільшого від регуляторної політики держави та створення сприятливих умов для всіх основних стейкхолдерів — інноваторів, інвесторів, корпорацій. Поле, де держава може впливати, досить широке — від забезпечення правового захисту до прямого фінансування. Основними завданнями держави є: нормативно-правове регулювання (зокрема стандартизація), підготовка й перепідготовка кадрів, а також забезпечення доступу до капіталу.

В Україні з лютого 2022 року запущено спеціальний правовий режим для ІТ-індустрії під назвою "Дія.Сіті". Очікується, що він стане однією з найкращих податкових систем для технологічних компаній та надасть

можливість сплачувати значно менші суми податків з одночасним інвестуванням в розвиток ІТ-сфери.

Дія City — це сприятливе економічне середовище всередині країни, в якому український сектор високих технологій зможе повністю реалізувати свій потенціал і зробити український ІТ-бізнес конкурентоспроможним на міжнародній арені. Таким чином, Коротко кажучи Дія City — це найкоротший шлях ІТ-індустрії.

Прийнятий Закон про «Дія Сіті» мав за мету забезпечити зміни правового регулювання у питаннях режиму оподаткування, форм взаємодії із ІТ спеціалістами, державних гарантій та взаємодії із органами державної влади та питань здійснення самоврядування резидентами «Дія Сіті».

Активний розвиток цифрових технологій поставив перед законодавцем нові завдання та виклики, щодо створення особливих умов для ІТ-компаній та можливості використання досвіду іноземних країн. Так, з 2022 року було впроваджено особливий правовий та податковий режим “Резиденство Дія City”. Впровадження відповідного режиму відбулося в рамках Закону України “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні” № 1667-ІХ від 15.07.2021 та супроводжувалося відповідними змінами до податкового законодавств.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «The Concept of a ‘Digital Economy’,» [Онлайновий]. Available: <http://odec.org.uk/theconcept-of-a-digital-economy/>.
2. Ватаманюк З. Г. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка : Навч. посіб. / З. Г. Ватаманюк, С. М. Панчишин, С. К. Ревенчук, В. Г. Буняк, Н. І. Гнатюк, І. М. Грабинський, М. І. Крупка, Є. Й. Майовець, Р. В. Михайлишин; ред.: З. Г. Ватаманюк, С. М. Панчишин. - К. : Вид. дім «Альтернативи», 2001. - 606 с. - укр.
3. Веретюк С. М., Пілінський В. В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні. Наукові записки Українського науководослідного інституту зв'язку. 2016. No 2. С. 51-58.
4. Вікіпедія — вільна енциклопедія, «Нанотехнології», [Онлайновий]. Available: <https://uk.wikipedia.org>. [Дата звернення: 2019].
5. Державне агентство з питань електронного урядування України, «Підписано Меморандум стосовно впровадження інформаційної системи «Вулик»,»2018. [Онлайновий]. Available <https://tsnap.ulead.org.ua/news/pidpysano-memorandumstosovnvprovadzhennya-informatsijnoyi-systemy-vulyk/>.
6. Диєва Н.Е., Делейчук В.В.Механізми залучення інвестицій емітентами в умовах розвитку цифрової економіки. Київ: Молодий вчений, 2018. С. 670.
7. Ляшенко В.І., Вишневський О.С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. К.: 2018. 252 с.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1/Ред.кол: ... С.В.Мочерний та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000 – 864с.
9. Економічна теорія: Політекономія: підручник/ за ред. В.Д.Базилевича; Київ.нац.ун-т ім. Шевченка. – 9-те вид.доповн. – К.: Знання, 2014. 710с.

10. Карчева Г. Т. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України : монографія д-ра екон. наук / (Г. Т. Карчева, Т. С. Смовженко, В. І. Міщенко та ін.) ; за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої. – Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. – 279 с.

11. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Фінансовий простір. №3 (27). 2017. С.13-21.

12. Карчева, Г.; Огородня, Д.; Опенько, В. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. фр 2017, 13-21.

13. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент. 2016. № 6. С.106–107.

14. Краус Н.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку [Електронний ресурс]. - Ефективна економіка. - 2018. - No 1. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6047>

15. Криворучко, О. С., & Краус, Н. М. (2017). Імперативи формування та доміанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті. In Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.: зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф (pp. 2-3).

16. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Київ, 1996. С.362-380.

17. Матвейчук Л. О. Цифрова економіка: теоретичні аспекти / Л. О. Матвейчук // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. - 2018. - No 4. - С. 116-127. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu\\_eco\\_2018\\_4\\_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2018_4_20)

18. Service Futures, «12 trends affecting the future of public sector and public sector outsourcing,» Service Futures Powered by ISS, [Онлайновий]. Available: <https://www.servicefutures.com/12-trends-affecting-future-public-sector-public-sectoroutsourcing>.



19. Про співвідношення концепцій економіки знань і цифрової економіки у формуванні нової парадигми розвитку світового господарства [Електронний ресурс] / 28 І. Г. Ханін, М. В. Поляков, В. С. Білозубенко // Проблеми економіки. - 2018. - No 2. - С. 38-43. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon\\_2018\\_2\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2018_2_6)

20. PwC, «Global FinTech Report,» 2017. [Онлайновий]. Available: <https://www.pwc.com/jg/en/publications/pwc-global-FinTech-report-17.3.17-final.pdf>.

21. C. Hodgson, «The world's 2 billion unbanked, in 6 charts,» [Онлайновий]. Available: <https://www.businessinsider.com/the-worlds-unbanked-population-in-6-charts2017-8?r=UK>.

22. Calvino, F., Criscuolo, C., Marcolin, L., & Squicciarini, M. (2018). A taxonomy of digital intensive sectors.. [Онлайновий]. Available: <https://doi.org/10.1787/f404736a-en..>

23. EGOV4UKRAINE, «В Україні розпочато впровадження «Трембіти»,» Міністерство цифрової трансформації України, [Онлайновий]. Available: <https://www.e.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-rozpochato-vprovadzhennya-trembitinalagodzheno-avtomatichnij-obmin-danimi-mizh-derzhustanovami>.

24. EU4PAR і EDGE, «Проект «Е-малятко: 9 в 1»: ЄС ініціює спрощення реєстрації новонароджених в Україні,» Міністерство цифрової трансформації України, 2018. [Онлайновий]. Available: <https://www.e.gov.ua/ua/news/proekt-e-malyatko-9-v-1-yes-iniciyue-sproshchennya-reyestraciyi-novonarodzhenih-v-ukrayini>.

25. European Commission, «eGovernment for public administrations,» 2019. [Онлайновий]. Available: [https://ec.europa.eu/info/business-economyeuro/egovernment\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economyeuro/egovernment_en).

26. НІТЕСН office., «Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0).,» 2016. [Онлайновий]. Available: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf..>

27. Market Map, «Legal Tech Market Map: 50 Startups Disrupting The Legal Industry,» cbinsights.com, 2016. [Онлайновий]. Available: <https://www.cbinsights.com/research/legal-tech-market-map-company-list/>.

28. OECD, «Digital economy,» 2017. [Онлайновий]. Available: <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/>.

29. Open Government Partnership [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.opengov.org/>

30. «Віртуальні активи та платформні рішення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.opengovpartnership.org/>

31. Про віртуальні активи. Закон України від 17.02.2022 р. №2074–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20> (дата звернення: 15.04.2022).

32. Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 р. №679–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/679-14> (дата звернення: 22.04.2022).

33. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 р. №2664–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2664-14> (дата звернення: 20.04.2022)

**ДОДАТКИ**

# Топ 25 найбільших ІТ-компаній України

за обсягом чистого доходу від реалізації продукції у 2022 р., млрд грн

№	компанія	Місце реєстрації	Дохід 2022, млрд грн	Приріст доходу, %
1.	ТОВ "ЕПАМ СИСТЕМЗ"	КИЇВ	20,21	37%
2.	ТОВ "ГЛОБАЛЛОДЖИК УКРАЇНА"	КИЇВ	11,52	49%
3.	ТОВ "ЛЮКСОФТ СОЛЮШНС"	КИЇВ	5,94	63%
4.	ТОВ "СІКЛУМ"	КИЇВ	4,82	19%
5.	ТОВ "ІНСТИТУТ ІНФ. ТЕХНОЛОГІЙ "ІНТЕЛЛІАС"	ЛЬВІВ	4,07	78%
6.	ТОВ "ІНФОПУЛЬС УКРАЇНА"	КИЇВ	3,35	25%
7.	ТОВ "ЛОГІКА ЛТД"	КИЇВ	2,99	34%
8.	ТОВ "ПЛЕЙТИКА УКРАЇНА"	ВІННИЦЯ	2,42	39%
9.	ТОВ "ФІНТЕХ БЕНД"	ДНІПРО	2,24	19%
10.	ТОВ "СІГМА СОФТВЕА"	ХАРКІВ	1,99	31%
11.	ТОВ "ГРІД ДІНАМІКС УКРАЇНА"	ХАРКІВ	1,66	1068%
12.	ТОВ "МЕГОГО"	КИЇВ	1,64	16%
13.	ТОВ "ПТС ЮА СЕРВІСЕЗ"	КИЇВ	1,50	39%
14.	ТОВ "ЕСТАУНД КОММЕРС"	КИЇВ	1,48	37%
15.	ТОВ "АВТОДОК ЮКРЕЙН"	ОДЕСА	1,45	69%
16.	ТОВ "УКРАЇНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ"	ЛЬВІВ	1,36	-6%
17.	ТОВ "РЕГІОНАЛЬНА ГАЗОВА КОМПАНІЯ"	КИЇВ	1,35	265%
18.	ТОВ "НЕТКРЕКЕР"	КИЇВ	1,34	14%
19.	ТОВ "ПЛАРІУМ ЮКРЕЙН"	ХАРКІВ	1,33	27%
20.	ТОВ "СОФТСЕРВ ІНДУСТРІЯ"	ДРОГОБИЧ	1,29	18%
21.	ТОВ "ЕПАМ ДІДЖИТАЛ"	КИЇВ	1,25	NA
22.	ТОВ "УАПРОМ"	КИЇВ	1,25	-2%
23.	ПрАТ "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОЦЕСІНГОВИЙ ЦЕНТР"	ІНШІ	1,15	8%
24.	ТОВ "СОФТСЕРВ-ДЕВЕЛОПМЕНТ"	СКОЛЕ	1,10	11%
25.	ТОВ "СТАР УКРАЇНА"	КИЇВ	1,06	31%

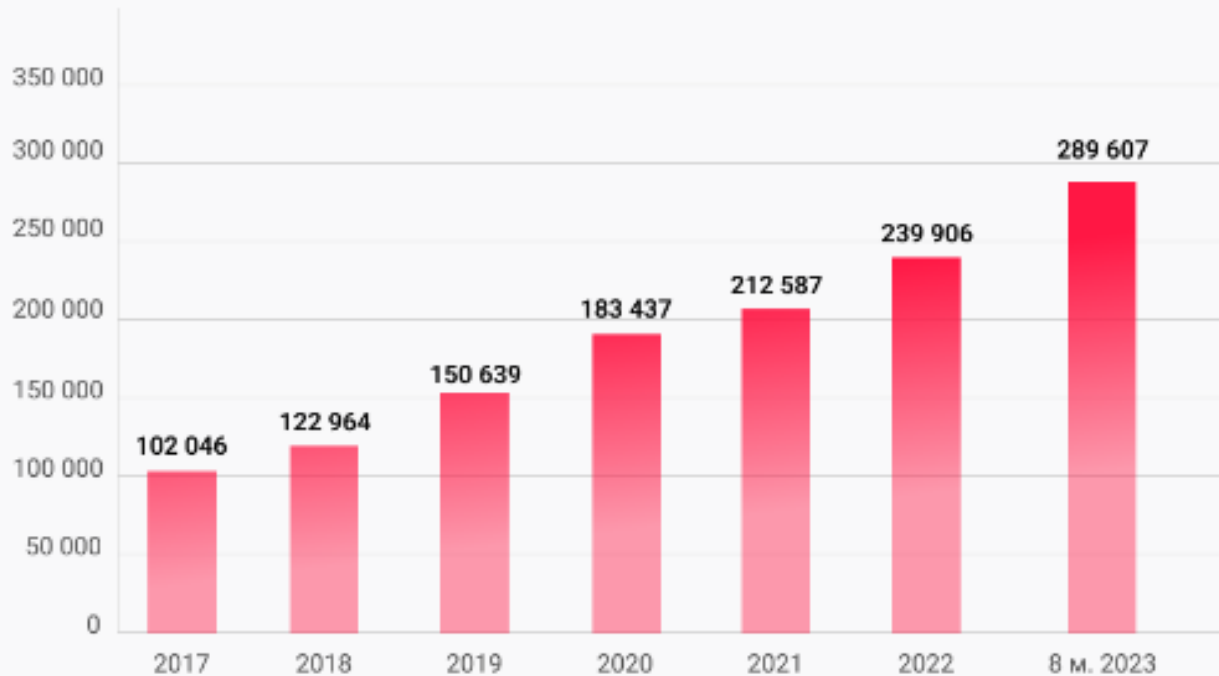
# Топ-20 найбільш динамічних ІТ-компаній України

за абсолютним приростом чистого доходу у 2022 р., млрд грн

№	компанія	Місце реєстрації	Абсолютний приріст доходу 2022, млрд грн	Відносний приріст доходу 2022, %
1.	ТОВ "ЕПАМ СИСТЕМЗ"	КИЇВ	5,510	37%
2.	ТОВ "ГЛОБАЛЛОДЖИК УКРАЇНА"	КИЇВ	3,807	49%
3.	ТОВ "ЛЮКСОФТ СОЛЮШНС"	КИЇВ	2,291	63%
4.	ТОВ "ІНСТИТУТ ІНФ. ТЕХНОЛОГІЙ "ІНТЕЛЛІАС"	ЛЬВІВ	1,791	78%
5.	ТОВ "ГРІД ДІНАМІКС УКРАЇНА"	ХАРКІВ	1,516	1068%
6.	ТОВ "РЕГІОНАЛЬНА ГАЗОВА КОМПАНІЯ"	КИЇВ	0,980	265%
7.	ТОВ "ЛОГІКА ЛТД"	КИЇВ	0,772	34%
8.	ТОВ "СІКЛУМ"	КИЇВ	0,755	19%
9.	ТОВ "ПЛЕЙТИКА УКРАЇНА"	ВІННИЦЯ	0,689	39%
10.	ТОВ "ІНФОПУЛЬС УКРАЇНА"	КИЇВ	0,688	25%
11.	ТОВ "АВТОДОК ЮКРЕЙН"	ОДЕСА	0,594	69%
12.	ТОВ "СІГМА СОФТВЕА"	ХАРКІВ	0,473	31%
13.	ТОВ "ЛИФТ ЮКРЕЙН"	КИЇВ	0,459	601%
14.	ТОВ "УКЛОН УКРАЇНА"	КИЇВ	0,456	208%
15.	ТОВ "ПТС ЮА СЕРВІСІЗ"	КИЇВ	0,422	39%
16.	ТОВ "ЕСТАУНД КОММЕРС"	КИЇВ	0,404	37%
17.	ТОВ "ВІЗА УКРАЇНА"	КИЇВ	0,377	68%
18.	ТОВ "ФІНТЕХ БЕНД"	ДНІПРО	0,369	19%
19.	ТОВ "ПРАЙМ СОФТВЕЙР"	ВІННИЦЯ	0,313	142%
20.	ТОВ "АЙТІ ЛЕНД"	КИЇВ	0,294	3839%

# Динаміка кількості активних ІТ-ФОП в Україні

кількість діючих ФОП з ІТ-КВЕДами на кінець періоду



Дані: ЄДР  
Аналітика: YouControl.Market

YC MARKET